25 MAYIS 1963
FIYATI: 1 LİRA

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

20-21 MAYIS GECESİNİN TAM HİKÂYESİ

1963 **PURO** ☆ **fay**

BEDAVA NAKİL VASITALARI

PİYANGOSUNDA TALİHİNİZİ DENEYİNİZ

...böylece hem nefis bir tuvalet sabunu, hem en üstün temizleme tozunu kullanmış olur... hem de şu çok kıymetli ikramiyeden birini kazanabilirsiniz.

63 model,
FORD TAUNUS
Aile Arabası

TRIUMPH
İngiliz Motosikleti

TRIUMPH
markalı şahane bir Scooter

RUDGE
İngiliz Erkek Bisikleti

RUDGE
İngiliz Kız Bisikleti

RUDGE
İngiliz Çocuk Bisikleti

...ve ayrıca 300 çeşitli teselli mükâfatı

Bol köpüklü ve Nefis kokulu

PURO

Tuvalet Sabunu kalitesi en iyi tuvalet sabunu ve müessir bir güzellik müstahzarıdır

Köpüklü ve Deterjanlı

fay

Temizleme Tozu kalitesi en üstün, fiatı en ucuz temizleme tozudur

PİYANGOYA İŞTİRAK İÇİN...

3 adet Puro Tuvalet Sabunu kabı ile 3 adet Fay Temizleme Tozu kapağı biriktirmek kâfidir. Bunları bir zarfa koyunuz, zarfın arkasına açık adresinizi yazınız ve P.K. 24 İstanbul adresine postalayınız. Zarflarını taahhütlü postalamak isteyenlerin de gene aynı posta kutusuna göndermeleri rica olunur. Kur'alar 30 Haziranda Noter ve Davetliler huzurunda çekilecek ve talihliler 1 Temmuzda ilân edilecektir.

Talihiniz açık olsun

Sayı: 465 Cilt: XXVII Yıl: 10

Sahibi
MubinToker

Yazı İşleri Müdürü
Kurtul Altuğ

Bu sayıda Yazı Kurulu
İç Haberler Kısmı : Metin Toker, Atilla Bartınlıoğlu, Güneri Cıvaoğlu, Egemen Bostancı ve Kenan Taşçıoğlu (İstanbul). Seyfi Özgenel (İzmir) - Dış Haberler Kısmı : Deniz Baykal İktisadi haberler kısmı : Fasih İnal - Feza : Daniyal Briç - Magazin Kısmı : Jale Candan, Tüli Sezgin, Bihin Anter, Hüseyin Korkmazgil- Spor : Vildan Âsir Savaşır

Resim
Ali Parmakerli - Hakkı Tümgen

Fotoğraf
Sungar Taylanar - Kutay Kayak

Klişe
Doğan Klişe Atelyesi

Yazı İşleri
Rüzgârlı Sokak No. 15/2
Tel: 11 39 92

İdare
Rüzgârlı Sokak No: 15/1
Tel : 10 61 96

Abone Şartları
3 aylık (12 nüsha) 10.00 lira
6 aylık (25 nüsha) 30.00 lira
1 senelik (52 nüsha) 40.00 lira

İlân Şartları
Santimi 30 lira
3 renkli arka kapak: 1500 lira

AKİS Basın Ahlak Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

Dizildiği yer
Rüzgarlı Matbaa

Basıldığı Yer
Millî Eğitim Basımevi

Basıldığı tarih
23.5.1963

Fiyatı 1 lira

AKİS
HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Kendi Aramızda.

Sevgili AKİS Okuyucuları,

Bu hafta AKİS'in YURTTA OLUP BİTEKLER kısmı, kolaylıkla tahmin edilebileceği gibi bir tek hadiseye ayrılmıştır: 20-21 Mayıs gecesinin tam hikâyesine. "İsyan" başlıklı yazıda, okuyucularımız hâdisenin bütün içyüzünü öğrenecekler ve istikbale ait bazı tahminler yapabilecekleri gibi şu anda hangi noktada bulunduğumuzu da anlayacaklardır.

20-21 Mayıs gecesi, AKİS ekibinin çeşitli elemanları hareketin en kritik noktalarında bulunuyorlardı. Genel Kurmay Başkanlığındaki bütün çalışmalar, Harp Okulundaki durum, Talât Aydemirin sözleri, hareketlen, davranışları, İsmet İnönünün bütün gecesi, temasları, verdiği direktif ve emirler, sabaha karşı başlayan harekât, asilerin teslim alınışı ve ondan sonrası, elebaşıların tevkifleri bu suretle tam olarak, bir objektif sadakatıyla tesbit edilebilmiştir. "İsyan" yazısı, İstanbul ve İzmirdeki muhabirlerimizin gönderdikleri bilgilerden de faydalanılmak suretiyle AKİS'in kurmay heyeti tarafından haftanın ortasında, müşterek bir çalışmayla kaleme alınmış, son bir rötuştan geçmiş ve hazır hale getirilmiştir.

AKİS'in çok sayısı, yarınki tarih yazarları için değer taşımaktadır. Sanıyoruz ki elinizde tuttuğunuz bu sayı da o sınıfa girmektedir. "İsyan" başlıklı yazı okunduğunda hâdiselerin nasıl gelişip, nasıl hazırlandığı da öğrenilmiş olacaktır. Ancak AKİS okuyucuları için neticenin bir sürpriz teşkil etmediği açıktır. AKİS, demokratik rejimin sarsılmaz savunuculuğu görevini bir an şaşmadan, daima cesaretle yaptığı gibi öteki yolun bir şansı bulunmadığını da açıkça bildirmiştir. İsyan teşebbüsü ve neticesi bu teşhisi doğrulamış bulunmaktadır.

Şimdi ne olacaktır? Şimdi olacak olanlar hakkındaki işaretler, YURTTA OLUP BİTENLER kısmımızdaki çerçeveli yazıların satırları arasındadır. Bu İşaretleri görmek lâzımdır. Nitekim Metin Toker de başyazısında bu noktaya dokunmaktadır. Bunlar gözden kaçırıldığı takdirde dertlerimizin kolay tükenmesine imkân kalmayacaktır.

AKİS Önümüzdeki sayısında, hâdisenin o tarihe kadar aydınlanmış taraflarını da gözler önüne sereceğini tahmin etmektedir. İlk işaretler, şimdiye kadar perde arkasında cereyan ettiği bilinen bazı hâdiselerin doğruluk derecesinin yüksek olduğunu göstermiştir, delecek hafta AKİS onlar üzerinde duracaktır.

Saygılarımızla

AKİS

İçindekiler

Günlerin getirdiği

Yurttan Akisler

İzmir — İzmirde, Fransız Hastahanesinin bahçesinde, seksen yaşlarında bir adam, çevresini saran rahibelere Türkiye'nin turizm meselesinden pek heyecanlı şekilde bahsediyordu. Gören, kendisini Basın-Yayın ve Turizm Bakanı sanır ve içinden rahatça bir "aferin" derdi.

Adamın isimi Karl Gschwind'di. isviçreli bir papazdı. İzmirde, Meryem Ananın İkametgâhının Bülbüldağmda olduğunu delilleriyle ispat ve bunu Hristiyan Âleminde yaymak için bulunuyordu. Ancak, ihtar yar papazın telâşına kimse akıl erdiremedi. İsviçreli din adamı bu konuda söyle diyordu:

"— Hristiyanlarin geleceği ve ibadet edeceği tek yer Efestir. Efes, Notre-Dame kilisesinden çok daha mukaddes, çok daha ulvi ve çok daha cazibelidir. Bunu Avrupada yaymak ve Türkiyeye hristiyanların gelmesini sağlamak istiyorum,."

Din adamını, etrafında bulunan fransa rahibeler tatlı tatlı dinlediler. Kendisine hak verip vermediğini bir rahibenin yüz ifadesinden anlamağa imkân olmadığı için, bu konuda herhangi bir tahminde bulunulamadı.

Karl Gschwind, bundan bir müddet evvel de İzmire, Bülbüldağındaki Meryem Ana kabrini ziyarete gelmiş, ancak, yol olmadığından, 82 km. lik yolu yürüyerek geçmek zorunda kalmıştır. Şimdi bu zorluk yoktur. Turizm bakımdan son derece önemli olan Efese yol yapılmıştır. İsviçreli din adamı, Meryem Ananın kabrinin Efes olduğunu ispat hususunda büyük çapa göstermektedir. 75 bin adet kitap bastırmaktadır. Bunları Avrupada dağıtacak ve dediğine göre, Hristiyan âlemine gerçekleri gösterecektir.

Partiler — Bu haftanın başında, talihsiz YTP yeni bir talihsizliğe uğradı: Gölbaşı Sinemasında yapılan Büyük Kongresini tamamlamağa bile vakit bulamadı. Kongrenin ikinci günü Başkentte büyük olaylar cereyan etti. Talihsizliğin büyüğünü Alicanın kongrede söylediği açış nutku teşkil etti. Genel Başkan, Başbakana ve CHP ye irice lâflarla çattı. İnönünün birkaç gün evvel söylediklerini gayriciddi bulduğunu ifade et-

Meryem Ananın hâmisi Prof. Karl ve Sekreteri
Kahve dövücüsü ile hınk deyicisi

ti! Ancak ertesi gün, kongreye güçlükle gitti. Buna rağmen, şans kendisine güldü. YTP li mücahitler de Genel Başkanları gibi ağızlarının payını aldıklarından, hattâ, kongre gecesi kulis yapmak için gittikleri eğlence yerlerinden apar-topar otellerine döndüklerinden, Alican "tencere dibin kara" diyemediler. Zayıf bütçeli YTP böylece büyük masraflardan kurtuldu. Talât, Aydemirin sadece bir kişiye faydası dokundu: Gölbaşı Sinemasının sahibine... Zira YTP, iki gün süren kongresi için Uç günlük para ödemişti!

AP — Bu haftanın ortalarında kara kara düşüncelere dalan adamın adı Saadettin Bilgiçtir. AP'nin bu gerçek Genel Başkanının -Gümüşpala, Bilgiçin elinde oyuncaktır? hesaplan bir hayli yanlış çıktı. Partiden ihraç ettiği politikacılar, seçim bölgelerine giderlerken büyük kozlarla gideceklerdir. İhraçlarının hemem akabinde husule gelen olaylar. AP'li idarecileri büyük çapta müşkül durumda bırakmıştır.

AP Meclis grupunun tutumu bir hayli değişmiştir. AP milletvekilleri, idarecilere ateş püskürmededirler. Şimdi Bilgiç grupu toplamamanızı, olayların hızım azaltmanın yollarını allamaktadır. Bunu bulacağı muhakkaktır ama, taşıma suyla değirmenin dönmiyeceği de anlaşılmıştır.

Yatırımlar — Amerikanın ATP kredisinden memleketimize verdiği 10 milyon dolarla Devlet Demiryolları için alınacak 33 dizel elektrik lokomotifin ihalesi bu haftanın başında yapıldı. Yalnız, ortada bir mesele vardır: Halen eski ihale kanunu yürürlüktedir. 10 milyon dolarla en iyi mi, yoksa en ucuz mu lokomotifler alınacaktır? Bir tarihte en ucuzu tercih edilerek alman gemilerin akıbeti göz önünde bulundurulursa en iyi lokomotiflerin bulunup alınmasını şiddetle istememek imkânı yoktur

Anlaşılıyor ki ucuz etin yahnisi sadece bizde değil, her yerde tadsız oluyor.

Dünyadan Akisler

Kanada — NATO'nun mûtad ilkbahar toplantısı bu hafta Başkent Ottawa'da toplandı. Gündemde fevkalâde önemli meseleler yer almaktadır. NATO İçinde çok taraflı bir nükleer kuvvet kurulmasıyla ilgili teklif bunların başında gelmektedir. Fransanın bu teklife ne dereceye kadar muhalefet edeceği henüz bilinmemektedir. Eğer fransız engeli aşılabilir de, NATO üyelerini tek bir nükleer kuvvet etrafında toplamak mümkün olursa, teşkilât, kuruluşundan bu yana en önemli değişmeyi geçirmiş olacaktır. Fransanın daha önce De Gaulle'ün ağzından açıklanan görüşüne göre, böyle bir kuruluş Avrupanın müstakil bir nükleer kuvvet geliştirmesini engelleyecek, onu Birleşik Amerikaya bağlayacaktır. Birleşik Amerikanın kontrolündeki bir kuvvetin Avrupanın menfaatlerini hakkiyle savunabilmesi ise çok güç olacaktır. Bu bakımdan Fransanm," fevkalâde büyük masrafları göze alarak kendi nükleer"kuvvetini kurmaya çalışması gerekmektedir. Bu görüşün Ottawa'daki Bakanlar' Konseyi toplantısında bu kadar kesin bir şekilde üne sürülüp sürülmeyeceği henüz bilinmemektedir.

Sovyet Rusya, NATO'nun nükleer bir kuvvet haline getirilmesi karşısında tepkisini göstermiştir. İngiltere ve Birleşik Amerikaya verdiği notalarda Sovyet Rusya, böyle bir teşebbüsün Batı Almanyayı nükleer silâhlarla teçhiz etmek için düzenlenmiş bîr oyundan ibaret olduğunu iddia etmişti. Bu notalara verilen cevaplarda çok kati bir Usan kullanılmış ve Doğu Almanyanın da nükleer silâhlara sahip olduğu hatırlatılmıştı.

Cezayir — Uzun bir süreden beri devam eden, perde arkasındaki iktidar mücadelesi hâlâ sürüp gitmektedir. Eski muhariplerle birlikte bir takım- hazırlıklara girişen Boumedian, Bin Bellaya muhalefet edenlerin başında gelmektedir. Geçenlerde bir toplantıda Boumedian'la karşılanan Bin Bella, yanındaki Mısırlı gazeteciye onu göstererek:

"— Başımıza bütün dertleri açan işte bu adamdır. Bütün entrikaları bu çeviriyor. Öyle değil mi dostum " diye Boumedian'a sordu.

O da bu soruyu tasvipkâr bir tebessümle karşıladı.

Batı Almanya — Müşterek Pazar İcra Konseyi Başkanı Prof. Hallastein, İngiltereye hareket etmeden önce verdiği beyanatta, İngilterenin mutlaka Müşterek Pazara alınması gerektiğini, bunun avrupalı diğer üyeler için de hayati önemde olduğunu bildirdiöyle anlaşılıyor ki, Fransa, İngiltereyi pazar dışında tutmaya daha uzun müddet muvaffak olamayacaktır.

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Yıl: 10 25 Mayıs 1963 Sayı: 465 Cilt: XXVII

YURTTA OLUP BİTENLER

21 Mayıs sabahı Parlâmento asilerden geri alınıyor

Bir gecelik saltanat

Millet

Fırtınadan sonra

Bir fırtına daha, türk milletinin hayatından gelip geçmiş bulunuyor. Tehlike en ucuz şekilde atlatılmıştır. İsyana katılanlar dahil, herkesin büyük şansı isyanın başarı kazanmamış olmasıdır, İsyan başarı kazanmış bulunsaydı üç gün içinde kendi başını yiyecekti ve Türkiye tarifsiz karışıklık, ıstırap, kan içinde kalacaktı. Bir Talat Aydemirin, bir Alpaslan Türkeşm idaresindeki Türkiye! Bir Dündar Seyhanın, bir Muzaffer Özdağın hayatımıza kumanda edeceği Türkiye! Bunun nasıl bir kâbus olduğunu anlamak için, şu anda milletin ne kadar rahat ve derin nefes aldığına şöyle bir bakmak yetebilir. Maceranın bittiğinin öğrenildiği andan itibaren memleketin her tarafında bir bayram havası esmiştir. Tıpkı, 27 Mayıs günü olduğu gün Macerayı 27 Mayısın devamı diye göstermek sevdasında olanlar bu noktaya dikkat etmelidirler. Macera, 27 Mayısın değil, 27 Mayısın devindiğinin devamıdır ve adı ister Menderes, ister Türkeş, ister Aydemir olsun, Ordusu ve Gençliği, namuslu bütün aydınları ile bu millet, kendisinde keramet vehmeden hiç kimsenin sultası altında yaşamakta azimli, kati kararlıdır,

20-21 Mayısın verdiği ders ve getirdiği ibret budur. 27 Mayıs günü, aynı ocaktan yetişmiş büyüklerinin de, bütün türk milletinin de sevgiyle kucakladığı Harbiyelilere karşı şu anda o büyüklerinin de, bütün türk milletinin de duyduğu derin infial çok kimsenin aklını başına getirmelidir. Millet, kaderiyle hiç kimseyi oynatmak niyetinde değildir ve Türk Silâhlı Kuvvetleri bu çeşit her teşebbüsü bir gecede ezecek kadar birdir, beraberdir, anayasa nizamına ve demokratik rejime bağlıdır, imanlıdır.

Bunun bir basit sebebi vardır: Aksinin, Türkiye için felâket olacağı o kadar açıktır ki...

isyan

"Harbiydi aldanır!"

(Kapaktaki Hadise)

Bu haftanın ortasında, Çarşambayı Perşembeye bağlayan gece, vakit geceyarısını biraz geçmişken Ankara halkı müthiş bir taraka ile uyandı. Korkunç uğultular, patlamalar geliyordu. Çok kimse heyecan içinde pencerelere koştu. Bu sırada, evvelkilerin hepsini bastıran bir infilâk sesi kulakları adeta sağır etti ve etraf bir an için aydınlandı. Saat, sabaha karşı tam birdi. "Bomba atıldı.. Bomba atıldı.." ve "Ne oluyor yarabbî.. Ne oluyor yarabbi.." sözle I ihtiyarın dışında dudaklardan döküldü.

Olan hiç bir şey yoktu. Bardak-

HAFTANIN İÇİNDEN

Dramdan Sonra

Metin TOKER

Ben keramet sahibi değilim. Hiç kimse keramet sahibi değildir. Ama hâdiselere baktıktan sonra bir, gönüllerince teşhis koyanlar vardır, bir de akıllarınca.. Sanırım, İhtilal konusunda aldanmamı; olmanın sebebi ikinci yolu tutmuş olmamdır. Yazdığım şuydu: "Bu millet Demokrasiyle, bildiğimiz Demokrasiyle, seçimle ve İktidarlı-muhalefetli bir- siyasi bünye ile idare olunacaktır. Bunun dışında her usul sadece felaket, sadece ıstırap, kan ve gözyaşı getirecektir. Zira Demokrasiden gayrı bir rejimi, vuruşmadan bu memlekete kabul ettirmeye imkân yoktur. Vuruşma saati geldiğinde Menderes elinde ne kadar kuvvet kaldığını gördü. 22 Subatçılar da gördüler. Bu millet, bu ordu, bu gençlik üç buçuk babayiğitin önünde, memleketin bir ucundan ötekihe, tavuk gibi yatacak! Bu, milleti de, orduyu da, gençliği de hiç tanımamak, 27 Mayısı hiç anlamamış olmak, ihtilâl mefhumundan zerrece habersiz bulunmak demektir. Dün- yetmeyen güç, yarın hiç yetmeyecektir."

Bu satırlar 9 Mayıs günü çıktı. Tam oniki gün sonra, 21 Mayıs sabahı, Ankara sokaklarında vuruşma, devam eder ve kan akarken Hükümete, Demokrasiye ve Anayasa nizamına bağlı kuvvetlerin elindeki Ankara Radyosundan bir ses, altında Türk Silâhlı Kuvvetleri Başkomutanının imzası bulunan bir metni heyecan dolu sesle okuyordu: "Talatın üçbuçuk adamı memlekete hiç bir zaman hâkim olamayacaktır.."

...ve olamadı da!

...ve olamayacaktır da! Asilerin hezimete uğratıldığı günün sabahında Hükümet Başkanının millete söylediği gibi, bu topraklar üzerinde demokratik rejim ebediyen, şerefle yaşayacaktır. Zira bu millet, Demokrasiden başka hiç bir rejimi kabul etmeyecek seviyeye gelmiştir. Bunu görmemek için kör olmak lâzımdır ve görmeyenler bu yüzden, körler gibi kafalarını duvarlara vurmaktadırlar. Duvar ile kafadan, her zaman kafa kırılacaktır.

Başta İsmet Paşanın, çok kimsenin demokratik rejimi savunmasını, onu vazgeçilmez bulmasını, tutmasını ve yaşatmaya çalışmasını bir marazi kaprisin neticesi sayanlar vardır. Bunlar zannetmektedirler ki demokratik rejim İsmet Paşayla kaimdir ve İsmet Paşa memleketin siyaset hayatından çekildiği gün bu komedi de sona erecektir.

Bu, bir hatadır. İsmet Paşadan sonra da Demokrasi Türkiyenin siyasi rejimi olarak kalacaktır. Silahlı Kuvvetler bunun bekçisi olduklarını iki acı vesileyle, kendilerine birtakım kendi mensupları tarafından silah çekildiğinde göstermişlerdir. Açık olarak anlaşılmıştır ki Türkiyenin dâvalarının halli için artık ihtilal bir yol olmaktan çıkmıştır. Türkiyenin dâvaları kendini bilen bir parlâmentonun içinde, sorumluluğunu müdrik millet temsilcileri tarafından halledilecektir. Demokrasiyi yok etmek için silâhlı İsyan hareketine girişenleri yola getirecek kudretteki "memleketin sağlam kuvvetleri" nin Parlâmento üzerinde yeterli bir baskı imkânı bulamayacaklarını sanmak bir başka teşhiste daha aldanmaktır. Parlâmento, memleket için tek menfaat yolu olan yola mutlaka sapacaktır. Saptmlacaktır. Bu Parlâmento onu yapmazsa bir yeni parlâmento seçilip getirilecektir. Ama, isyan gibi saatin ibrelerini geriye çevirmek de hiç kimse için mümkün olmayacaktır. "Memleketin sağlam kuvvetleri"nden gelecek baskıya dayanmak imkânı yoktur; "Memleketin sağlam kuvvetleri" seçmen kütlesini mutlaka beraberlerine alıp, Türkiye için katedilmesi şart yolu katedeceklerdir. "Çağdaş uygarlık düzeyi"ne hoplamadan, zıplamadan kavuşacağımızı herkesin bilmesinde fayda vardır,

Sanır mısınız ki bugün bizim hayranlığımızı çeken memleketlerdeki parlâmentolar, üzerlerinde hiç bir baskı duymadıkları halde başarıyla işlemektedirler? Sanır mısınız ki oralardaki politikacılar hep melek fasilesinden kimselerdir ve gönül rızasıyla o deveyi gütmektedirler? Ne münasebet! Demokrasinin beşiği İngilterede rejimin temel taşı Parlâmento değil, parlâmento dun baskı gruplarıdır. Amerikada sistemi, geni o gruplar yürütmektedir. Ama baskının yolu, oralarda silahı ele alıp dışarı fırlamak değildir. Artık, burada da değildir.

Şimdi, bir acı tecrübenin daha Demokrasi tarihine yazıldığı şu sırada aynı yolun yolcularının, yani bireş Türkiyeyi özleyenlerin bir noktada ittifak etmeleri lâzımdır: İşlerimizi Demokrasiyle göreceğiz. Evet çok işimiz var, evet geç kalmamamız lâzım, evet oyalanmamalıyız.. Ama bunlar ancak, normal yola takip edersek gerçekleşecektir, "Kestirme giden çok dolaşır" defler. Geçenlerde bir İngiliz raporunda da Türkiye İçin kestirme yolun bulunmadığını, 22 Şubat tecrübesiyle yetinmeyenler 21 Mayıs günü bir defa daha görmüşlerdir.

Demokrasiye inananlara düşen, ortamın bir isyana müsait olduğu havasını yaratmak değildir. 27 Mayıs düşmanlarını yola getirmek gibi birhaklı sebeple dahi söylense, görülüyor ki bu onları yola getirmiyor, bir takım sergüzeştçilere ümit, cüret veriyor. 27 Mayıs düşmanlarına gelince, hiç bir şeref hissini yüreklerinde taşımadıkları için fırtına esince kafalarına battaniyelerini sekiyorlar, ama sükûnetin gelmesiyle birlikte yuvalarından tekrar çıkıyorlar. Onlara karşı ihtilâl bir ilâç değildir. İçlerinden çoğu, ilk günden ihtilâle sahip çıkacaklardır. Düşünmek lâzımdır ki bu yüzsüzlüğü 27 Mayıstan sonra dahi yapabilmişlerdir.

Onlara, biz elele verip Demokrasinin, milli iradenin şamarını indirebiliyor muyuz? Demokrasinin, bütün ihtilallerden tesirli müeyyideleri olduğunu gösterebiliyor muyuz? O zaman Türkiye gerçekten kurtulacaktır, o zaman göğümüzde güneş daimi olarak parlayacaktır, o zaman mesut ve müreffeh ufuklar bizim olacaktır.

Böyle bir imkân vardır. Memleketin sağlam kuvvetleri böyle bir imkânın varlığına inandıkları için 2021 Mayıs gecesi macerasına dur demişlerdir.

tan boşanırcasına yağmur yağıyordu ve şimşek çakıyor, gök gürlüyordu. Gürültü buydu. Sabaha karşı saat tam birde ise yıldırım düştü. Yıldırımdan sonra gök gürültüsü biraz daha devam etti, nihayet her şey sükûnete kavuştu. Ama an Karalıların heyecanının dinmesi bu kadar kolay olmadı. İki gece önde, Pazartesiyi Salıya bağlayan 20-21 Mayıs gecesi yaşadıkları dramatik anlar çok kimsede sinir bırakmamıştı, herkesi ürkek ve tedirgin kılmıştı. Gök gürlemesi ve bir yıldırım bu yüzden koca Başkenti gece yarıları pencerelere fırlatmaya yetti de arttı bile. Gerçi perşembe sabahı bu

Genel Kurmay Başkanı Cevdet Sunay
Boy hedefi

haber gülümsenerek, bir lâtife havası içinde anlatıldı ama hâdise anında yürekler hiç de öyle sakin değildi. Sadece bu, bir avuç adamın memlekete verdiği rahatsızlığın derecesini göstermece yetebilir.

İlk hedefi Radyo!

Pazartesi gecesi her şey, Ankara Radyosuna bir grup silâhlı subay ve Harp Okulu talebenin girmesiyle başladı. Saat 24'te normal posta kapanışı yapılmış, saat 00.04'te İstiklâl Marşı çalınmıştı. Nöbetçi spiker Müberra Yetkin stüdyoyu terketmekteydi ki binayı basan silâhlı grup yayın yapılacağını ve stüdyolara girilmesini söyledi. Nöbetçi ieknik ekip te, zorla görevi başına geçirildi. İlk yayın saat 00.12'de yapıldı. Bir heyecanlı üsteğmen, altında "İhtilâl Komitesi adına Talât Aydemir" imzası bulunan, pelür kâğıdına yazılmış bir beyannameyi okumaya başladı. Beyannamede Millet Meclisi ile Senatonun feshedildiği, Silâhlı Kuvvetlerin idareye el koyduğu, gece sokağa çıkma yasağının ilân edildiği bildiriliyor, herkesten bu emirlere uyması isteniliyor ve harekete sebep olarak memleketi "çağdaş uygarlık-düzeyine=muasır medeniyet seviyesi"ne getirmek arzusu gösteriliyordu. Partizanca davranışlarıyla politikacılar buna muvaffak olamamışlardı, şimdi Talât Aydemir vatanı ihya edecekti.

Saat 00.05'te bir trafik devriyesi rokaklarda gezen tankları gördü ve bundan Merkezi haberdar etti. Emniyet Kuvvetleri Vali Enver Kuraya haber verdiler. Kuray radyoyu açtı ve ilk tebliği yakaladı. Derhal, Başbakan İsmet İnönünün evinin karşısındaki polis noktasına telefon ederek Başbakana radyoyu dinlemesini, bir isyanın başlamış olduğunu söyletti. Noktadan bir memur koşarak geldi ve mesajı iletti. Bu sırada, başka bir telefon haberi üzerine Bayan İnönü üst katta, torunlarının odasında duran bir küçük radyoyu açmıştı. Başbakanı da uyandırmıştı. İsmet İnönü, sırtında çizgili mavi pijamalarıyla eşinin verdiği haberi sükûnetle dinledi. Sonra, hiddetli bir tavırla:

"— Maskaralar! Radyoya baskın yaptılar.. Küçük bir grup! Gösteri_n ben onlara" dedi.

Yanında bulunan Metin Tokere, Genel Kurmay Başkanını aramasını bildirdi. Eşine de giyineceğini ve gerekirse Genel Kurmaya gideceğini söyledi. Genel Kurmay Başkanının makamı cevap vermiyordu. Orgeneral Sunay evinde bulundu. O da durumu haber almış ve hazırlanmıştı. Çıkmak üzereydi. Derhal gerekil tedbirleri alacağını, Başbakanın şimdilik çıkmamasının daha iyi olacağını, durum hakkında bilgiarzedeceğini ifade etti.

Bu sırada İnönünün küçük torunları radyo sesinden uyanmışlardı. "Ne oluyor, anne? Ne var?" diye sordular.

Anneleri bir şey olmadığını bildirdi, yatmalarını söyledi. ,

O gece İsmet İnönünün evinde yatıp uyuyanlar sadece onlar oldu.

İkinci hedef: Komutanlar

Genel Kurmay Başkanı Orgeneral Sunay, ,gerçi telefonda "evinden çıkmak üzere" olduğunu söylemişti. Ama Sunayın evinden çıkması o kadar kolay olmadı. Bira Talât Aydemirin hazırladığı hareket plânında, Radyodan sonra ikinci hedef yüksek komutanların ele geçirilmesiydi ve listenin başında Genel Kurmay Başkanı vardı. Onu, İkinci Başkan ile Kuvvet Komutanları takip ediyordu. Orgeneral Sunayın, maceralı bir şekilde de olsa evinden çıkıp Genel Kurmaya gidebilmesi kıl payı kadar fark sayesinde gerçekleşebildi.

Başkanın emir subayı, bileğine kuvvetli ve ayağına çabuk, ihtiyatlı ve tedbirli Piyade Yarbayı Baha Gökbilen Orgeneralin makam şoförüne bir talimat vermişti. Etrafta anormal bir durum gördüğü takdirde derhal arabayla kendisine gelmesini bildirmişti. Şoför o gece, Genel Kurmay binasının yanındaki garajdan, bir takım tankların geçtiğini farketmişti. Bunun üzerine arabasına atlayıp Yarbayın evine gitmişti. Yarbay, derhal Orgenerale telefonla haber vermişti.

Orgeneral, Orduevindeki bir davetten yeni gelmişti. Bütün yüksek komutanlar, memleketimizde misafir bulunan İran Hava Kuvvetleri Komutanı şerefine verilen bu davette hazırdılar. Sunay haberi alır almaz giyindi ve emir subayını bekle-

di. Emir subayı gecikmedi. Ama oı. dan önce gelenler olmuştu: Sunayı yakalayıp Harp Okuluna götürmek emrini alanlar! Bunlar Yarbay Ba ha Gökbilenin üzerine atladılar. AH da sıkı bir döğüş oldu. Bu sırada Genel Kurmay Başkanı apartmanın alt katma indirilebilmişti. Hücum eden ler Orgenerali görmediler. Emir su bayını tartaklamaya çalışıyorlardı İki kişi idiler. Yarbay, yaver kordo nunun kopması pahasına ikisinin de hakkından geldi ve araba son sürat le Genel Kurmaya hareket etti.

Sunayın evden ayrılmasından b kaç dakika sonra, ellerinde makineli tabancalar bulunan dört Harbiydi daireyi bastılar. Kapıyı Bayan Sunay açtı. Harbiyellier Genel Kurmay Başkanının evde olup olmadığını sordular. Bayan Sunay sükûnetle "Yok" dedi. Silahlı grup tatmin olmadı. İçeriye girdiler ve odaları aramaya başladılar. Orgenerali bulamayınca, söylenerek çıkıp gittiler.

İkinci Başkan ile Kuvvet Komutanlarının Genel Kurmaya gelişleri daha az maceralı oldu. Hava Kuvvetlen Komutanı Korgeneral Tansel sivil elbiseyle vazife başına geçti, orada üniformasını giydi. Deniz Kuvvetleri Komutanı Koramiral Uranın arabasına ise asiler ateş açtılar. Araba yara aldı, fakat Komutan görevine yetişti. Kara Kuvvetleri Komutanı Korgeneral Keskiner ile İkinci Başkan orgeneral Tağmaç da asileri yararak Genel Kurmaya geldiler.

Böylece, harekâtın başlamasından sadece onbeş-yirmi dakika sonra taraflar karşı karşıya gelmiş bulunuyorlardı.

Bulvarda bir adam

O gün Talât Aydemir, son defa olarak Kızılay Bulvarında görüldü. Yanında, Turgut Alpagut vardı. İki 22 Şubatçı, adetleri veçhile bir aşağı, bir yukarı dolaşıyorlardı. Tam o sırada bir kadın gazete muhabiri kendilerini gördü ve yanlarına yaklaştı. Aydemir gazetecinin selamına mukabele ettikten sonra manalı manalı:

"— Haberler nasıl? Bir şeyler kulacınıza geldi mi " diye sordu.

Muhabir hiç bir mühim haber olmadığını söyleyince:

"— Emin misiniz? Hiç mi mühim hâdise yok?" diye ısrar etti.

Aldığı cevap menfi olunca gülümsedi ve:

"— O halde yarın sabah beni mutlaka bulun. Ama, nerede olursam olayım arayın. Her halde, mühim haberler alacaksınız.." dedi.

Baha Gökbilen
Vurunca devirdi

Gazeteci, 22 Şubatçı Albayın ne demek istediğini-o an anlayamadı. Ama anladığında Aydemirin arzusunu yerine getirmesine imkân kalmamıştı. Zira Aydemir yakalanıp tevkif edilmişti!

22 Şubatçı Albay, yaver-t hası durumundaki Turgut Alpagutla o geceki harekâtı üzerinde son konuşmayı yaptıktan sonra evine döndü. Orada, 22 Şubat günü sırtından çıkardığı ve taşımaya artık hakkı olmayan üniformasını giydi, beline tabancasını taktı, yanına evrak çantasını aldı ve hazırlandı. Evi muhafaza altında tutulduğu halde Talât Aydemirin nasıl ve hangi vasıtayla Harp Okuluna gittiği açıklanmamıştır. Bilinen, asi Albayın harekâtı oradan idare ettiğidir. Hâdiseler, Aydemirin Harp Okulu ile teması muhafaza ettiğini, orada kendisine bağlı genç köprübaşları bulundurduğunu, doğudan doğruya veya onlar vasıtasıyla öğrenciler üzerinde hâkimiyet kurduğunu göstermektedir.. Nitekim 20-2l Mayıs gecesi sadece Talât Aylemir değil, bazısı üniformalı, bazısı sivil bir çok 22 Şubatçı Harp Okulunda kurulan karargâha rahatça gelmişler ve orada harekete katılmışlardır.

Harp Okulunda

Harp Okulunda harekât şöyle plânlandı: 22 Şubat hareketi sırasında Harp Okulunda bulunan, şimdi ise subay sınıfına geçmiş ve Talât Aydemirle arkadaşlarının emri altına girmiş genç subay namzetleri a gece nöbet yerlerini ele geçireceklerdi. Nitekim, geçirdiler de.. Komutanlarının okulda bulunmaması ekmeklerine yağ sürdü. Harekete katılmayan subaylarını kolaylıkla tecrit ettiler Gece saat ona doğru heman yakında bulunan tank okulundaki arkadaşlarıyla temas ederek orada da nöbet yerlerinin ele geçirilmiş bulunduğunu öğrendiler. Harekâta tankları, orası verecekti. Bu sırada Talât Aydemir Harp Okulundaki komuta mevkiine geçmişti.

Saat 11.30'a doğru Talât Aydemirin idaresi altındaki kuvvetler şehre bir kaç yoldan akmağa başladılar. Harp Okulu öğrencilerinin okulu terketmeleri son derece dağınık oldu. Subay sınıfı öğrencileri silâh depolarını açarak arkadaşlarını kaldırdılar ve "Harbiyelinin günü geldiği" ni söylediler. Öğrencilerden bir kısmı maceranın haberini, parolasını ve işaretini ancak orada öğrendiler. Parola, meşhur "Harbiyeli aldanmaz" lâfıydı. Macerayı son dakikada öğrenenler mavi manevra elbiselerini pijamalarının üstüne giydiler ve ellerinde silâhlan, ellerinde mermileri yo la çıktılar. Başlarında bulunan en yüksek rütbeli subay üsteğmenlerdi.:

Bir kol, Bahçelievler yoluyla Fad yoevi istikametinde ilerlemeye başladı. Diğer bir kol işe GMC'lerle Hava Kuvvetleri Komutanlığı üzerinden Genel Kurmay Başkanlığı binası önüne geldi ve arayı tuttu. Fakat kışlaya girmeleri kabil olmadı. Zira Kışla Komutanı tarafından gerekli emniyet tertibatı alınmıştı ve kışla iyi savunuluyordu. Bunun üzerine Harbiyellier binaları sarmakla ye-

Kulağa Küpe..

Ömür Adam!

Ekrem Alican Y.T.P, Kongresinde, İnönünün boş sözlerle ortalığı karıştırdığını söyledikten sonra -tabii, 20 - 21 Mayıs gecesinden önce.,- şöyle demiş:

"- Şimdi, başımızı iki elimiz arasına alıp düşünmeniyiz!"

Düşün aslanım, düşün ama başta akıl olmadıktan sonra onu iki el değil yirmiiki el arasına almışsın, ne çıkar ?

tinmek zorunda kaldılar. Tank okulundan aldıkları beş tanktan ikisi o" rada kaldı, üç, tanesi Radyoevini zaptetmek üzere Bahçelievler yolundan gelen ikiyüz kişilik dağınık kuvvetle Meclis önüne, Kızılaya ve Sıhhiyeye gitti. Hiç ateş teati edilmeden Radyoevi zaptedilip te yayın başladığında Talât Aydemir kendisine bütün istikballerin en parlağının açıldığından emindi.

Aydemirin nazırlıkları

Aydemir ve arkadaşları, vurucu kuvvet olarak Harp Okulu öğrenel.erini kullanmayı tasarlamakla beraber kendilerine karşı çıkacağını sandıkları birlikler konusunda da tedbirler almışlardı. Ankaradaki bazı ziyet alan çıkmadı.

Talât Aydemir kendisinden o kadar emindi ki, Harp Okulu öğrencileriyle Radyoevini işgal edip te ismini okutur okutmaz herkesin kendisine katılacağını, bütün Türk Silâhlı Kuvvetlerinin kendi emri altına gireceğini sanıyordu. Daha ilk tebliğde ismini okutturmasının bir sebebi budur. Talât Aydemir, 27 Mayıs hakkında bir yazı serisi hazırlamakta olan Akşam gazetesinin bir muhabirine bundan sadece bir hafta kadar önce Türkiyedeki tek kuvetli adamın kendisi olduğunu ifade etmiştir. Bu medisine Orgenerallik payesi verecekti ve bu suretle 22 Şubatçı Albay bütün ordu kademelerinin hukuken de üstünde mevki sahibi olacaktı. Kısa bir süre içinde İhtilâl Konseyi sivillenden müteşekkil bir heyet kurarak onun arkasından memleketi idare ve ihya- edecekti. Siviller, her sınıf ve siyasî temayülden "Aradığını bulamamış adamlar"dır. Fakat bunlardan hangisinin 20-21 Mayıs hareketinden haberdar bulunduğunu, devam eden tahkikat gösterecektir. Aydemir, daha sonra açıkça memleketin basma geçmeyi tasarlamaktaydı.

Fakat kısa zaman içinde, evdeki hesabin pek çarşıya uymadığı görüldü.

Necdet Uran - İrfan Tansel - Ali Keskiner

Baş hedefleri

kurslara kendi adamlarını getirmeye muvaffak olmuşlardı. Bu subaylar, Başkentte emirleri altındaydı. Bunlardan başka, bazı kıtalarda üsteğmenle- temin edilmişti. Bunlar, büyük kıtaları parçalamak ve dağıtmak görevini üzerlerine aldılar. Meselâ 229. Alayın bazı bölükleri o gece adeta kaçırıldılar. Bu bölüklerdeki bir subay alarm verdi, bir bahane uydu-;rup bölüğü alarak çıktı. Bazı başka (birliklere birlik subayı olmayan yabancı subaylar giderek aynı aldatma«aya başvurdular. Muhafız Alayının -süvari birlikleri bir ara o yoldan âsilerin emri altına girdi. Fakat durum anlaşılınca bunlar tekrar kıtalarına [döndüler. Harekât sırasında birliklerin içinde, bilerek asilerden yana vagalomani, harekâtın her bakımdan perişan bir hareket olmasına yol açmış, hiç bir şansı bulunmayan teşebbüse öyle girişilmiştir.

Ama Talât Aydemirin ilk tebliğde ismini okutturmasının bir ikinci sebebi daha vardır. Aydemir, bir başkasının çıkıp avı elinden kapmasından daima endişe etmiştir. Bu yüzden, hareketin kendi adıyla damgalanmasını istemiştir. Aydemire kapılanlar da, asi Albaydan daha fasla idealist değildirler. Aydemir bunların hepsine rütbe ve makam vaad etmiş, kendilerini askerî kaymakam ve vali yapacağını bildirmiş, derhal yüzbaşılıklarının verileceğini söylemiştir. Hareket başarı kazandığı takdirde, İhtilâl Konseyi Talât Aydemirin ken-

El değiştiren radyo

Eğer radyoda okunan tebliğde Talât Aydemirin adı bulunmasaydı, belki zihinlerde bir kısa süre bir karışıklık doğabilecekti. Fakat bu ad, işin bir soytarılık olduğunu derhal ortaya koydu. Nitekim tebliği duyanlardan Ankara Garnizon Komutanlığı Kurmay Başkanı Kurmay Yarbay Ali Elverdi yanına bir kaç adam alarak derhal Radyoevine gitti. Bu sırada Radyoevinde bir başka komedi cereyan etmekteydi.

Binayı ele geçirmiş bulunan üsteğmen ve Harp Okulu öğrencileri şaşkındılar. Saat 00.57'e kadar muhtelif aralarla İhtilâl Beyannamesini okumuşlardı. Saat 24'ten biraz sonra, eski spikerlerden ve unutulmaz Dr.

Harbiye İçin...

Bu millet, Ordusuz yaşamayacaktır. Ordu ise, elbette ki Mehmetçik demektir. Ama., Mehmetçikten önce Subay demektir, Türk Silâhlı Kuvvetlerine subayını yetiştiren Harp Okula öğrencilerinin bir yıl içinde iki defa millet hayatına kasıt sayesini güden bir teşebbüse âlet olmuş bulunmaları memleketi çok ciddi bir meseleyle karşı karşıya getirmektedir: Harp Okulu ne olacaktır?

Bu sualin cevabı, bir devirde yapıldığı gibi "Tenkil!. Tenkil!." diye haykırmak değildir. Şeref dolu bir mazi, onun bugünkü temsilcileri mazilerine hiyanet ettiler diye tenkil edilmez. Nitekim, aynı ocağın yetiştirdiği yüksek komutanlar, orta kademe ve gençlerin büyük bir ekseriyeti tehlike çanlarının millet için çaldığı her an, 22 Şubatta da, 21 Mayısta da Harbiyeli ruhuna bağlı kalmışlar, maceracıları dağıtmışlardır. Ama bu, istikbal bakımından meselenin ciddiyetini eksiltmemektedir. Harp Okulunu mutlaka önemle ele almak lüzumu vardır. Türk Ordusunun yeni subayları da, tıpkı kendilerinden öncekiler gibi bu milletin, bu memleketin ananelerine bağlı, demokratik rejimin lüzumuna ve faziletine inanmış olarak, üste el kaldırılmayacağını ve ona silâh çekilmeyeceğini bilerek yetişmelidirler.

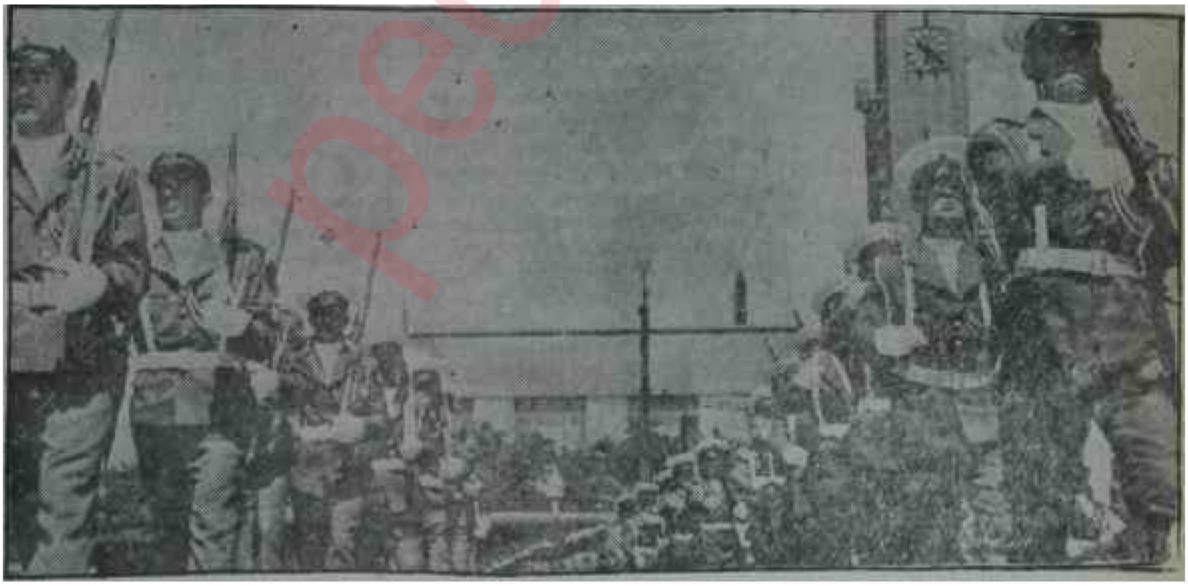
Bu ise., bir eğitim meselesidir.

Yarının subaylarının, Harp Okulu sıralarına kadar gelmişken, yaşları ve tahsil durumları itibariyle bir takım âdi maceracılara, en aşağı kalitede demagoglara, hırsları yüzlerinden akan muhterislere hiç sebepsiz kanabileceklerini sanmak hatadır. Bunu, o maceracılar derecesinde âdi kötü politikacıların yaptıkları tahriklerle izah etmek de kabil değildir. Tahrikler, tecavüzler hem inandırmak isteyenlerin, ama hem de inanmak isteyenlerin birbirlerini de, kendilerini de kandırmak için kullandıkları vasıtadan, âletten ibarettir. Ortada, kökü daha derin bir sebep vardır ve bu, o gençlere verilen terbiye, zihniyet ve kültür ile inançlardır. Harp Okulunun eğitim sistemi mutlaka değiştirilmelidir ve Harp Okulu demokratik nizama bağlı bir ocak haline getirilmelidir. Bunun yolu vardır, bunun çaresi vardır.

Bu eğitim sistemi bir haftalık aktüalite mecmuasının sütunlarında ne incelenebilir, ne düşünülebilir, hattâ ne bunun bir işareti verilebilir. Burada söylenilmek istenen şudur: Böyle bir mesele karşımızdadır. Türk Silâhlı Kuvvetlerinin yüksek idarecileri dâvayı ele almak zorundadırlar. Türk Ordusuna subay yetiştiren bir ocak ne maceracılara, ne de kendi haline bırakılabilir. Bir eğitim sistemi yerli ve yabancı mütehassıslardan faydalanılmak suretiyle tesbit edilmelidir. İkinci Dünya Harbinden sonra Orduya getirilen yenilikler Harp Okulunun sıralanma kadar uzatılmalı, o sıralarda okuyanlara yeni dünya görüşü, yeni hayat felsefesi verilmesi usulü bulunmalıdır.

Talât Aydemiri tanıyanlar çapı bu olan bir talihsizin bırakınız bir çok Harbiyeliyi, bir tek Harbiyeliyi dahi nasıl olup ta kandırabildiğine, onlar üzerinde böyle bir hâkimiyet kurabildiğine şaşmaktadırlar. Keramet Aydemirde sanılırsa şaşmak için sebep vardır.

Ama keramet Aydemirde değildir. Keramet, eğitim sistemindedir ve hastalığı tedavi etmek için köke inilmesinde, hem süratle, bilgiyle, ihtisasla köke inilmesinde zaruret vardır. 27 Mayısın toplam hayatımızın hemen bütün cephelerine getirdiği dalgalanmaların 27 Mayıs hareketinin ortasında bulunan Harp Okulu üzerindeki tesirlerini hiçe saymak, görmemek, gereğini yapmamak basiretsizliğin ta kendisi olur.

Harp Okulu öğrencileri Harp Okulu önünde

Yeni devrin eşiği

Talat Aydemir ve arkadaşları
Nush ile uslanmayanın hakkı kötektir!

Mükerrern Sarolun adamlarından şişman Ekrem İrge binaya geldi ve kumanda salonuna girdi. Konuşan heyecanlı Üsteğmene:

"— Şimdi marş çalınsın. Beş dakika sonra tebliği ben okuyacağım. Ben emekli subayım, 27 Mayıscıyım, 2 Şubatçıyım, sizlerleyim.." dedi.

Ekrem İrgenin kafayı çekmiş olduğu görülüyordu.

Bu sırada stüdyoda bir genç kız-bir genç adam daha belirdi. Ketlilerine nereden, nasıl geldikleri sorulduğunda "Kapıdan!" dediler. Üsteğmen pek şaştı:

"— Aşağıda nöbetçi yok mu ?"

"— Yoo!"

Üsteğmen o zaman kapıya bir kaç biyeliyi göndermeyi akıl etti. Bu rada, içeri girerken silâhını almış olduğu bir ere de silâhını geri verdi ve:

"— Asker askere silâh çekmez.. şunu, kapıyı tut!" dedi.

Üsteğmen tebliği tekrarlarken genç kız ellerini çırpıyordu. Sonra, arşlar çalınırken:

"— Demek ki 27 Mayısta attığımız çekler boşa gitmemiş" dedi.

Yanındaki delikanlı, arkadaşını Üsteğmene tanıttı:

"— Yasemin yabancı değil.. O zaman bayrak filân taşıdı".

Ancak Râdyoevinin bundan sonraziyaretçisi, "Yasemin" kadar yumuşak başlı ve tatlı bir kimse olma-

Saat 00.57'de Yarbay Ali Elverdi ve beraberindeki silâhlı grup ilk gelen grupu teslim alarak yayına geçti, Ali Elverdi işin bir sahtekârlıktan ibaret bulunduğunu, Türk Silâhlı Kuvvetlerinin tamamen Hükümetin ve Genel Kurmay Başkanının emri altında Anayasa nizamını ve Demokrasiyi desteklediğini, Ankaradan başka hiç bir yerde hâdise olmadığına, macera peşindeki sergüzeştçilerin e:, kısa zamanda yakalanarak cezalarının verileceğini memlekete ilân etti. Ali Elverdi, mikrofondan kim olduğunu söylemeyi de unutmadı. Bu, durumun değişmiş olduğunun ilk işaretini teşkil etti. Ali Elverdi ve arkadaşları arada marşlar çalmak suretiyle sık sık tebliğler okudular. Kurmay Yarbay bu arada Başbakanın evine de telefon ederek vaziyet hakkında kendisine bilgi verdi ve bir emri olup olmadığını sordu. Başbakan, biraz sonra radyodan millete hitap edeceğinin bildirilmesini istedi. Bu yayınlar saat 01.50'ye kadar sürdü, Bu sırada Ekrem İrge Yarbay Elverdiye "Ben 27 Mayıscıyım. Sizlerdenim" diyordu. Daha öce, arka cebinden çıkardığı bir tabancayı beline takmıştı.

Saat 01.50'de Harbiydiler, başlarında Üsteğmenleri olduğu halde tekrar ve kalabalık olarak göründüler. Koridorlarda silâhlı bir çatışma oldu ve Ali Elverdi götürüldü. Stüdyoya giren Üsteğmen tekrar kendi yayınına geçti ve Talât Aydemirin ilk tebliğini okudu. Ancak yayın 20 dakika kadar sürdü. O saatte Etimesgut verici istasyonu sustu ve yayın yapılamadı. Saat 02.27'de bir kaç dakika ayın yapılabildi, fakat 02.37'de tamamile bu imkân kayboldu Saat '3.37'de Etimesgut istasyonu. Hükümet kuvvetleri adına tebliğleri okumaya başladı

Ali Elverdi radyodan yayınladığı bir mesajında bütün subaylar kıtaları başına geçmelerini ve EMASA plânının tatbikine başlamalarını istemişti. Evlerinde bulunup ta radyoyu dinleyen subaylar zaten sokaklara dökülmüşlerdi. Fakat bunların içinde parolayı bilmeyenleri Harb Okulu öğrencileri topladılar ve karargâha götürdüler. Subaylardan çoğu, bir mareşal edasıyla okulun önünde, Atatürk büstünün altında, üzerinde kurmay albay üniforması olduğu halde dolaşmakta olan Talât Aydemirin huzuruna çıkarıldılar. Aydemir bunların hepsinden kendisine katılmalarını istedi. Söylediğine göre bütün Türkiyede Silâhlı Kuvvetler kendisiyle beraberdi. Her yere hâkimdi. Hükümet partiyi kaybetmişti. Eğer kendisine katılınırsa, katılanlar hem yerlerinde kalacaklar, hem de taltif edileceklerdi.

Bir kısmı Aydemiri tanımakta olan subaylar bu sapığa nasihat etmek istediler. Memleketi felâkete götürmekte olduğunu, kimsenin kendisiyle beraber olmadığını, kafasının mut laka ezileceğini, onun için bu işten vazgeçmesini söylediler. Aydemir, Koreden tanıdığı bir Kurmay Albaya şöyle dedi:

"— Bu sefer, 22 Şubattaki gibi hareketi yarıda bırakacak değiliz. İşin sonunda ölüm olduğunu biliyorum. Onun için, öleceğimize öldüreceğiz. Aklın varsa, bize katılırsın. Yok, istemiyorsan bir başka hizmet görebilirsin. Şimdi Genel Kurmaya git, eğer onbeş dakikaya kadar teslim olmazlarsa top ateşiyle kendilerini tarumar edeceğimi bildir".

Kurmay Albay, Aydemirin aklını tekrar başına getirmeye çalıştı, fa-

* Radyonun ile başlayan sütun baskıdan kaynaklanan hata nedeniyle indekslenememiştir.

kat muvaffak olamadı. Bunun üzerine, çıkıp Genel Kurmaya gitti.

Emniyetten talep!

Harbiyeliler tarafından yakalanıp Harp Okuluna götürülen bir başkası Emniyet Genel Müdürü ihsan Aras oldu. Emekli Hava Generali Aras geceyarısından sonra Serçe sokaktaki evinde soyunmuş, yatmak üzereydi. Telefonu çaldı. Haber, Genel Müdürlükteki nöbetçi komiserindendi. Komiser, İhsan Arasa şöyle dedi:

"— Paşam, Genel Müdürlüğün önünde tanklar var. Durumu anlıyamadık.."

Araş evvelâ hayret etti. Sonra, nöbetçi komiserden bir otomobil istedi. Nöbetçi komiser:

"— Paşam, dışarı çıkmamıza imkân yok Etrafımızı sardılar. Kuş uçurtmuyorlar" dedi.

Aras bir taraftan giyinmeğe çalışırken, diğer taraftan telefondaki komisere emir verdi:

"— Bir taraftan sızıp gelin beni alın.."

Biraz sonra bir otomobil Arasın apartımanı önüne gelmişti. Şoför ve Komiser Akay caddesinden Cebeci yoluna çıkmışlar, oradan dolaşıp Ulus tarikiyle Sıhhiyeye gelebilmişlerdi. Aras otomobile atladı. Aynı yollan Genel Müdürlüğün önüne ulaşmağa çalıştı. Bu sırada Harp Okulu lalebelerinin birinci kademesi Meclisi, Jandarma Kumandanlığını, Emniyet Genel Müdürlüğünün bulunduğu yeri ele geçirmişler, yayılmağa başlamışlardı. Akay caddesinin başında Aras otomobilinden atladı. Etrafını birkaç Harbiyeli sarmıştı. Aras heyecanlıydı:

"— Ne oluyor?. Kim sizin kumandanınız?.."

Genç Harbiye talebeleri birkaç saniye durakladılar. Şaşırmışlardı. Sonra, cevap verdiler: -

"— Sen kimsin? Kimi arıyordun?"

İhsan Araş kimliğini söylemekten çekinmedi:

"— Ben Emniyet Genel Müdürüyüm.. Kim sizin kumandanınız?.. Yazık değil mi memlekete?.. İki serserinin arkasından gidiyorsunuz.. Memleketi uçuruma sürüklemeyin.."

Bu defa infial kötü oldu. Karanlıklardan bir ses duyuldu:

"— Bize serseri diyen P.... kimmiş?"

Sesin arkasından, genç bir yüzbaşı göründü. Arasın yanma geldi. Kendisini şöyle bir süzdükten sonra:

"— Kimsin sen?.. Ne istiyorsun?.." diye sordu. Aras gene kimliğini söyledi ve bir evvelki sözlerini tamamladı. Yüzbaşı seri bir işaret çakıp:

"— Yakalayın şunu" deyince Emniyet Genel Müdürünün etrafı bir anda sarıldı. Süngü ve tomsonlar. emniyetleri açık kendisine tevcih edilmişti.

Bu sırada bir dipçik göründü ve bir seg duyuldu:

"- - Kimler için serseri dedin sen?."

Aras dipçiğin yüzüne gelmemesi için elini kaldırdı ve sağ elinin üzeri morardı. Oradan bir taksi butundu. Genel Müdür içine atıldı ve Harbiyeye doğru yola çıkıldı. Genel Müdür elden ele Harp Okuluna kadar götürüldü.

Aydemir ve Kurmayı

Bu sırada Aydemir gene aşağıdaydı. Etrafında insandan bir koridor mevcuttu. Aydemir ellerini arkaya bağlamış, bu koridorun bir ucuna yürüyor ve kimisi sivil, kimisi resmî 22 Şubatçılara emirler yağdırıyordu. Arası Aydemire götürdüler. Asi Emekli Albay bir parça daha dikildi. Bir süre Emniyet Genel Müdürünü süzdü ve:

"— Hoş geldiniz, Paşam" dedi. Sonra ilâve etti:

"— Siz beni iyi tanırsınız- sanırım?"

Aras cevap verdi:

"— Evet, iyi tanırım Albayım..."

Bunun üzerine Aydemir etrafındakilere emretti:

"— Paşamı odama götürün, ben geliyorum.."

Arası ve yanındaki komiseri Talat Aydemirin harekâtı idare ettiği

Devlet Kuvvetlerinin radyoya gelişi
Mart içeri, pire dışarı

Orhan Çokdeğer
Kolları sıvayan adam

kumandanlık odasına götürdüler. Biraz sonra Aydemir geldi. Arasa yer gösterdi. Bir sigara ikram etti. Sinirliydi ama nezaketim kaybetmeden konuşuyordu. Arasa:

"— Bakınız Paşam.. Çok kuvvet" liyiz. Ankara tamamen emrimizde. Erzurum, Konya, İstanbul, İzmir ve Eskişehirde birlikler harekete geçtiler. Duruma hakimler. İhtilâl kuvvetlerine yardımcı olmanız lazım. Şimdi size bir araba vereyim. Sizi Genel Müdürlüğünüze götürsünler. Oradan telsizle illeri arayın ve emniyet kuvvetlerine İhtilâli desteklemelerini emredin".

Bir iki dakikalık sükût oldu. Ne Aras, ne de Aydemir konuştu. Sonra Emniyet Genel Müdürü hafif bir tebessümle asi Albaya cevap verdi:

"— Ben Başbakan ve Genel Kurmay Başkanlığının emrindeyim. İstediğinizi yerine getiremem..."

Asi Albay fena halde sinirlendi. Elini masaya vurdu ve:

"— Tıkın şu herifi içeri!" diye emir verdi. Nezaketini unutmuştu.

Arası bir odaya kapadılar. Bu sırada yoldan toplanan daha bazı general ve yüksek rütbeli subaylar da getirilmişti. Saat 01.15 olmuştu. Bir saat içinde oda toplananları almaz hale geldi. 200 kişi kadar birikmişti. Mahpusları üst kata çıkardılar. Gazinoya kapattılar.

Aradan bir müddet geçti. Saatler 02.30 u gösteriyordu. Bir binbaşı ve birkaç Harbiyeli geldiler. Mahpuslara bırakılacaklarını, ama doğruca eve gitmelerini, kendilerine bir otobüs verileceğini söylediler. Araş subayların arasına karıştı ve otobüse bindi. Kendisinin farkına dahi varmadılar. Genel Kurmay Başkanlığına gelindiğinde durumun değişmiş, asi kuvvet-

3 Başbelası!

27 Mayıs Türkiyeye çok şey kazandırmıştır. Ama 27 Mayıs Türkiyenin başına üç belâyı musallat etmiştir. Bunlardan kurtulmadığı bunlara çare bulunmadığı takdirde huzurun, sükûnun ve güvenin gelmesi kolay olmayacak, en sonda felâket kapımızı çalacaktır. Bunlar, birbirine bir bakıma sebep teşkil eden, en azından "sebep-netice" olarak gösterilmeye çalışılan, aslında idealizm ile, memleket ve vatan sevgisiyle alâkası devede kulak mesabesinde bulunan davranışların şampiyonu üç sınıftır.

Şimdi, bir kasırgayı geçirdikten sonra asgari bir aylık bir nizam dev resine giriyoruz. Bu devrede, memle ketin başına belâ üç sınıfı toplum hayatında tesirsiz kılmak zorundayız. Bunun için gerekli çareler mutlaka tatbik edilmelidir. Başka hiç bir yerde eşine, emsaline rastlanılmayan bu garabet numuneleri başta Türk Silâhlı Kuvvetleri, milletin kahir ekseriyeti tarafından lânetlenmiş haldedir. Bu bakımdan, tasfiyeleri güç olmayacaktır.

1 — Profesyonel darbeciler: 27 Mayıs, parlemanter sistemi, seçim esasına dayanan yaşama nizamını, bunları türk milletine lâyık görmeyen bir soytarının elinden kurtarmak amacıyla yapılmışken 27 Mayıstan sonra bir takım adamlar türemiştir ki 27 Mayıs adına 27 Mayısın karşı ilkelerini savunmaya başlamışlardır. Bunlar ellerini kollarını sallaya sallaya darbeden, ihtilâlden bahsetmişler, parlemanter sistemi kaldırma hedeflerini yazmışlar, söylemişler, hatta bunun bir de başarısız tecrübesini tehlikesizce yapmışlardır. Adeta öyle bir hava doğmuştur ki, sanki darbe hazırlamak, darbe yapmak serbesttir, kazanırsan Devlet Başkanı olursun,, kazanmazsan bol maaşla emekliliğini verirler, sen de yeni teşebbüsünün plânlarını çizersin! Bunların gazetecileri vardır, bunların hocaları vardır, bunların hınk dericileri vardır. Bunlar, zehirlerini her yere rahatça saçmakta, memleketin gözbebeği müesseseler içinde tahrikat yapmakta, taraftarlar bulmakta, organize olmaktadırlar.

Bunlar, hayatımızda kalacaklar mıdır, kalmayacaklar mıdır?

2 — Profesyonel politikacılar: 27 Mayısın devirdiği zihniyet, bit takım partilerin içinde organize olarak restorasyon peşindedir. Bugün fırsatını bulsalar, takım ve taklar vatıyla 27 Mayıs öncesini geri getireceklerdir. Milleti 27 Mayısa ve 37 Mayısı yapan kuvvetlere karşı düşman etmek için yapmadıkları yoktur. Millet Meclisinde, Senatoda temsilcileri vardır ve bunlar, teşrii dokunulmazlık zırhı içinde mukaddes bilinen her kuvvete, varlığa hücum etmektedirler. Bu ise, başta Türk Silâhlı Kuvvetleri, 27 Mayıscı ne kadar zümre varsa hepsini çileden çıkarmaktadır. Bunlar İsmet Paşaya güvenmektedirler, İsmet Paşanın kendileri yüzünden harekete geçmeye itilecek zümrelere hakim olacağına inanmaktadırlar. Hükümeti bir iş yapamaz hale düşürüp seçimleri vurmaya hazırlanmaktadırlar. Bu onlara iktidar yolunu açacak mıdır? Hayal!

Ama bunlar hayatımızda kalacak mıdır ve Meclis bunları himaye edecek midir, etmeyecek midir?

3 — Kara basın: Bir tahrik basını, görülmemiş sorumsuzlukla memleket hayatını kazan gibi karıştırmakla meşguldür. Bunların bir kısmı birinci, bir kısmı ikinci belânın kuyruğuna takılıdır ve devletin resmi ilânı gibi dünyada mevcut olmayan bir kaynaktan geçinmektedir. Resmi ilân sadece uydurma gazete değil, uydurma gazeteci- de türetmiştir ve kasap çırağı, bakkal çırağı olmak vasfında bulunmayan bir takım kimseler bir günden ötekine "fikir İşçisi" olup memleketin fikir hayatına kastetmektedirler. Türkiyede bu sayede bizden misli de fa kalabalık memleketlerde çıkan gazetelerden misil fazla gazete çıkmaktadır. Bunların verdikleri Karar her türlü tahmin ve tasavvurun üstündedir, zira, hiç bir fütuları ve sorumluluk duyguları yoktur.

Daha fenası, bunları atsan atamazsın, satsan satamazsın. Kanunların tatbikine girişildi mi kıyamet kopmaktadır ve basın hürriyetinin zedelendiği bildirilmektedir. Bundaki şikâyette haklı taraf ta yok değildir, zira kurunun yanında yaşın da yandığını görmemek imkânı yoktur. O halde ne olacaktır? Bunlar suni şekilde yaşatılacak mıdır, yaşatılmayacak mıdır? Resmi Han Rezaleti yerden mantar gibi sorumsuz, normal yoldan yaşama gayretinde olma İhtiyacı duymayan gazete ve gazeteci bitirmeye devam edecek midir, etmeyecek midir? Basın ilân Kurumu adını taşıyan "Ahmet Yıldız yaratığı" yaşayacak mıdır, yaşamayacak mıdır?

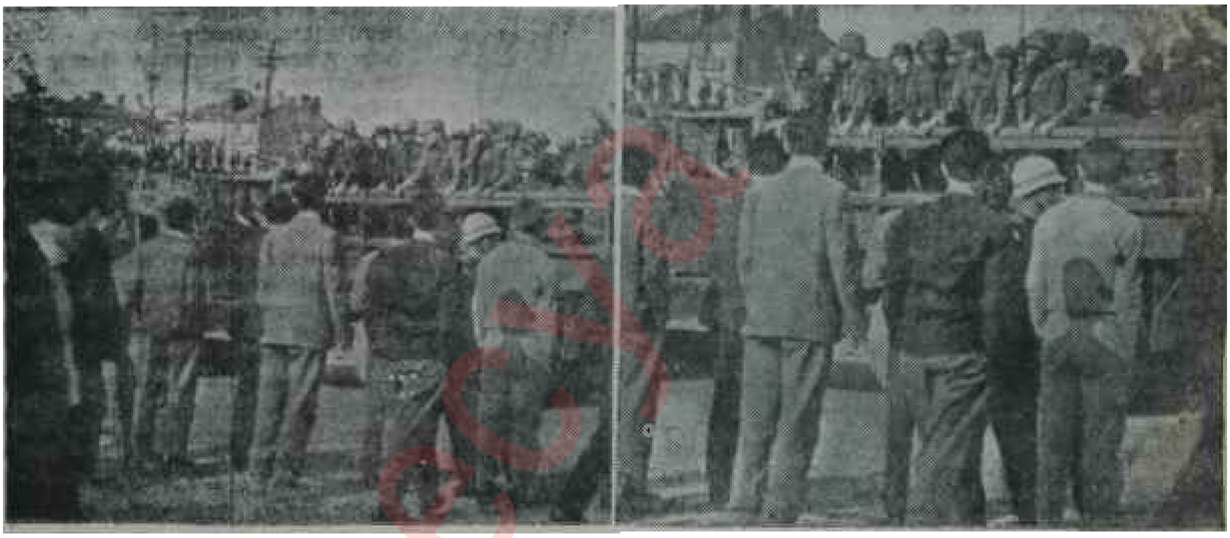
Bu suallerin cevabı. Türkiyenin kaderini tayin edecektir.

lerin yer yer bozulmuş olduğunu anladılar. Aras Genel Kurmay Başkanına gördüklerini anlattı. Orgeneral, Aydemirin söylediği gibi, Arastan telsizle emirler vermesini rica etti. O sırada henüz Genel Müdürlük kurtarılmış değildi. Aras Genel Kurmayın telsizleriyle işe başladı ve yurdun her yerindeki emniyet kuvvetlerine Genel Kurmayın emrine itaat etmelerini, bulundukları yerlerdeki en yüksek askeri amirden emir almalarını belirtti. İlk haber Karstan geldi. Durum normaldi. Karsta herhangi bir olay cereyan etmemişti. Sonra diğer iller çorap söküğü gibi aktılar ve hemen hepsi aynı şeyleri söylediler.

evinin karşısındaki frensiz kız lisesinin duvarları dibinde gizlendiler. Geceyarısıın biraz geçerken, Ankara Radyosunun zaptedildiği sıralarda binaya hücum ettiler. Ancak nöbetçiler kendilerine ateşle mukabele ettiler. Buna rağmen gruptan bazıları içeri girebildiler. Fakat durumu haber alan 1. Ordu emniyet kuvvetleri süratle müdahalede bulundular. Asiler hiç bir yayın yapamadan ele geçirildiler. 1. Ordu Komutanı Refik Yılmaz hepsini derhal hapsettirdi, duruma süratle hâkim oldu, Radyoya yayın yapması için emir verdi ve Ankara Radyosunun Harbiyeliler elinde olduğu veya sustuğu sırada gerçek durumu kendi imzasıyla mem

Ankarada çarpışma

Genel Kurmay, Ankarada Muhafız Alayının iki bölüğünü ilk başta harekete geçirdi. Bir bölük Kızılaya inerek Çankaya yolunu tıkadı. Bunlarla Harbiyeliler arasında, Bulvar Palasın önünde şiddetli ateş teatisi yapıldı. Ancak Muhafız Alayının subayları erlerine gençler üzerine değil, havaya ateş edilmesi talimatını vermişlerdi. Bu yüzden Harbiyeliler çok şımarıklık ettiler. Kendilerine ateş edilmeyeceği kanaati cüretlerini arttırıyordu; Aslında, çok kan dökülmesi göze alındığı takdirde Ankarayı bir baştan ötekine. Muhafız Alayıyla temizlemek işten bile değildi. Ama Başbakan ve Genel Kurmaydaki yük-

Ankara sokaklarında Harbiyelilerin toplanışını seyreden halk
Bir de 27 Mayısı düşünün!

İstanbuldaki teşebbüs

Âsilerin bütün yurtta, Ankara dışında bir teşebbüse giriştikleri tek yer İstanbul oldu. Aydemirin İstanbulda hemen hiç adamı yoktu. "Yiğit", sadece Bâbıâlide kendisine bir kaç kafa dengi manyak bulmuştu. Aydemirin, 22 Şubat tecrübesinden sonra İstanbuldan fazla bir ümidi de mevcut değildi. Onun için, elindeki bir kaç adamı Radyoevini zaptetmeye memur etti. Ama orada işler, Ankaradaki kadar kolay olmadı.

Üniforma giymiş bir kaç 22 Şubatçı ve bir kaç subay geceyarısına doğru .Harbiyeye geldiler ve Radyo-

lekete bildirdi. Bütün Silâhlı Kuvvetler Anayasa nizamına bağlı olarak Hükümetin emrindeydiier,

Gerçekten de durum buydu. Ankarada Genel Kurmay Başkam üç ordunun başı ile konuştu ve onların bağlılığını aldı. Tural 3. Orduyu, Yılmaz 1. Orduyu alarm vaziyetine getirdi. Tulga Sivasta bulunuyordu. O da oradan aynı tedbirleri aldı. Daha sonra bütün birlikler, kendti Ordu Komutanlıklanyla irtibat kuranlar o vasıtayla, diğerleri bizzat Genel Kurmaya sadakatlerini bildirdiler. Kara, Deniz, Hava ve Jandarma Kuvvetleri tam ve kesin olarak Hükümetin emrindeydıler.

sek komutanlar asilere merhametsiz davranmaya bir lüzum hissetmediler Gün ağarıncaya kadar bir mehil tanıdılar. Muhafızı Alayının ikinci bir bölüğü ise Başbakan İsmet İnönünün evini emniyet altına aldı. Sabaha yaklaşmakta olduğu bir sırada şehrin Bakanlıklar ile Ulus arası Harbiyelilerin, Bakanlıklar ile Çankaya arası ise Hükümet kuvvetlerinin kodtrolundaydı.

Harp Okulu öğrencileri şaşkındılar ve panik halindeydiler. Zaman zaman otomobilleri durduruyorlar ve radyoyu dinleyip durum hakkında bir bilgi edinmeye çalışıyorlardı, Radyo sadece Genel Kurmay Başkannın

mesajını yayınladığından her geçen saat asilerin ümidini biraz daha kırıyordu. Bu sırada durdurulan bir AKİS muhabiri ile bir Harbiyeli arasında cereyan eden muhavere asiler kampındaki ruh haletini' göstermek bakımından alâka çekicidir.

"— 28. Tümen Size karsı harekete geçti. Artık teslim olsanız!"

"— Ne bize karşısı? Bütün hareket plânları 28. Tümende hazırlandı!"

"— Kim söyledi?"

"— Subay ' sınıfının elebaşıları söyledi".

"— Ya, havadaki jetler? Onlar da size karşı değil mi?"

21 Mayıs sabahı Ankara sokaklarında meraklılar

Uykusuz gecenin sabahı

"- Tabiî değil! Hava Kuvvetleri bağlanmış durumda. Uçanlar, bize karşı çıkacakları durdurmak için uyuyorlar.."

Halbuki bu sırada, General Nuri azerin komutasındaki 28. Tümen elikleri ateş mesafesine gelmişler-

Bir Yarbay Harbiyeliye yaklaştı müşfik, adeta içi kan ağlayan bir tayla:

"— Haydi aslanım, haydi yavrun.. Ver silâhını bana!" dedi.

Genç Harbiyeli silâhına daha sıkı irildi:

"— Hiç Harbiyeli silâhını verir

- Babacan Yarbay ısrar etti:

"— Ver silâhını bana, sana tekrar iade edeceğim.."

Harbiyeli silâhını uzattı. Yarbay steni aldı, mekanizmasını çıkardı, Harbiyeliye geri verdi. Asilerden çoğu böyle teslim oldular. Yarbay:

"— Haydi evlâdım, arabaya bin ve okuluna dön" dedi.

Hava, Kızılayda bir tek defa değişti. Harbiyeliler arasında 229. Piyade Alayının kendilerine yardımcı olmak üzere harekete geçtiği haberi yayıldı. Bunum üzerine asiler, sevinç içinde, havaya ateş ederek ve Harbiye Marşını söyleyerek Bulvarda yürüyüşe geçtiler. Halbuki bu sırada, Genel Kurmayda hazırlanan plân tatbik sahasına konulmak Üzereydi.

Durum kontrol altında

Sabaha karşı Genel Kurmay üç koldan inisyatifi ele aldı. 229. Piyade Alayı derlenip toparlanmıştı. Onunla Muhafız Alayı ve Zırhlı Eğitim Birliği Harp Okulunu çevrelemek için harekete geçti. Yayın yapamadıkları halde Radyoevini elinde bulunduran küçük grupa karşı Topçu Okulu birlikleri sevkedildi. Çubuktaki alay da bu sırada geldi ve caddelerdeki perakendeleri toplamaya başladı. Biraz sonra da göklerdeki jetlerin adedi fazlalaştı.

Bir kaç dakika geçti, Radyo ve hoparlörler Genel Kurmay Başkanının son ihtarını duyurmaya başladılar. Eğer asiler yarım saat içinde tealim olmazlarsa erdeki kuvvetler ve uçaklar ateş açacaklardı. Uçaklar korkunç sesler çıkararak -F 100' ler- dalışlar yapıyorlardı. Radyo, halkta bir telâş olmasın diye bunların Genel Kurmayın emriyle uçmakta olduklarını bildirdi. Bu sırada Balin otelin terasında bir amerikalı uçaklara bakıyor ve söyle diyordu:

"— Bu kadar mehareti ömrümde görmedim.."

Bu, yeni gelen P 104'lerim test pilotu olan amerikalı havacıydı.

Saat 5.30'da, hava ağarmaya başladığında temizleme hareketi başladı. Muhafız Alayı, önünde tanklar, nefis bir muharebe nizamı içinde şehre indi. Alayın görünüşü son derece heybetliydi. Askerler, mümkün nisbetinde ateş etmeyeceklerdi. Süngülerini takmışlardı. Gelen Muhafız Alayının karşısında Harbiyeliler okulları istikametinde kaçıştılar. Jetlerden korunmak için binaları işgal ediyorlardı. Emniyet Genel Müdürlüğü ile Tarım Bakanlığı binasına ve Meclisin büyük merdivenleri; ne sığınmışlar, rastgele ateş ediyorlardı. Daha sonra Konur sokak istikametine bir grup asi kaçıştı. Onlar da rastgele ateşe başladılar. İşte jetle re, ateş açmaları için emir bu esnada verildi. P 100'lerden biri pikeve geçti ve Harbiyelilerden silâhlı bir grupun bulunduğu kalabalığı taradı. Bu sırada bir talihsizlik, Muhafız Alayının başında şehre inen Alay emir subayı Binbaşı Atillânın şehit düşmesine yol açtı. Ateş kesiminde birden ortalık karıştı. Harbiyeliler dağıldılar ve ateşi kestiler. Jetler Talât Aydemirin- karargâhını kurduğu Harp Okulunun üzerinde uçuyor ve karargâhı makineli tüfekle tarıyorlardı.

Aydemir bütün iradesini kaybetti. Yanında bulunan arkadaşlarına buhran geçirdiğini söyleyerek komota mevkiini terketti. Bir defa daha, ateşe sürdüğü genç çocukları terkediyordu. Tıpkı 22 Şubatta olduğu gibi asiler gene başsız kalmışlar ve Aydemirin sinirleri mukavemet etmemişti. Asi Albay, Turgut Alpaguta kaçmayı teklif etti. Fakat Alpagut ve onunla birlikte bulunan Emin Arat bunu şerefsizlik addederek reddettiler. Her şey bittiğinde, Harp Okulunda teslim olacaklardı. Her şeyin bittiği anlaşılıyordu.

Başlangıcın sonu

Gerçekten, bu sırada Ankara sokaklarında asileri toplama hareketi

başlamıştı. Saat sekize yaklaşıyordu. Çubuktan gelen alay Ulus kesiminden, Muhafız Alayı Bakanlıklar istikametinden şehri taramaya başladılar. Harbiyelilerin bütün mukavemeti kırılmıştı. Genel Kurmayın ve Kuvvet Kumandanlıklarının, Jandarma Kumandanlığının önü temizlenmişti. Mamaktaki birlikler de 12 GMC ile gelmişlerdi. Harbiyeliler, sokağa dökülmüş olan ve bütün, gecelerini zehir etmiş oldukları halkın nefret nazarları, yuh sesleri arasında bunlara bindiriliyor ve okulları istikametine sevkediliyorlardı. Bunlardan elli kadarı Muhafız Alayına götürüldüler ve ilk ifadeleri orada alındı. Sokakta kalanlar, yorgunluktan bitap kaldırımlara çökmüşlerdi.

Bunlardan bir grupu Kurmay Albay Muhterem özyurt gördü. Yanlarına yaklaştı ve sert bir sesle:

"— Ne oturuyorsunuz burada, keratalar! Haydi, kalkıp ayağa dizilin sıraya. Atın silâhlarınızı elinizden.." diye bağırdı.

Harbiyeliler bir an şaşırdılar. İçlerinden, elinde sten tutan biri:

"— Sen bizim kumandanımız değilsin" dedi.

Özyurt sinirlendi.

"— Ben şerefli türk ordusunun şerefli bir subayıyım. Size türk ordusu ve türk milleti adına emrediyorum. Kalkın ayağa. Teslim edin silâhlarınızı.."

Harbiyeliler ürkek ürkek kalktılar. Sıraya girdiler. Özyurtun yare serdirdiği bir bezin üzerine silâhlarım bıraktılar. Özyurt oradan ayrıldığında Radyoevi istikametinden silahlı bir grup Harbiyeli daha geldi. Onları görünce silâhlarını atmış o-

Afi Ulvi Sulikioğlu
14lerin kâbusu

lanlar biraz canlandılar. Fakat Albay geri geldi ve aynı mütehakkim edayla yeni gelenleri de silâhlarından tecrit etti, hepsini GMC'lere doldurdu ve okullarına gönderttі

Saatin dokuza yaklaşmakta olduğu sırada macera tamamile sona ermişti. Ama ortada maalesef 7 ölü ve 28 yaralı vardı.

Talâtın kaçışı

Hükümet kuvvetleri Harp Okuluna girdiklerinde Talat Aydemiri bulamadılar. Asi Albay, gençleri ve arkadaşlarını bırakarak dere içinden kaçmıştı. Komutanlık odasında içinde bazı evrak bulunan çantasını göze çarpacak bir yere koymuştu. Evraklar arasında Aydemirin, kendi ifadesine göre kimlerle işbirliği yaptığı, kimlerle işbirliği yapmadığı liste halinde mevcuttu. Bunlar hep 22 Şubatçı simalardı. Ancak çantanın gerçekten unutulmaktan fasla kasten bırakılmış olduğunu, tahkikata Erişenler gülümseyerek düşünmekten geri kalmadılar. Fer halde tahkikatı yananların ellerinde bu cahtadakilerden çok daha kuvvetli izler ve deliller bulunmaktadır.

Talat Aydemir şehir içinde ilk defa olarak 1952 modeli bir yeşil Chevrolet'de görüldü, Sırtında manevra elbisesi olarak kullanılan amerikan malı bir ceket vardı. Sankasını elinde tutuyor ve yüzünü kapatıyordu. Resmî elbiseliydi. Arabanın ön tara-

" Fatih'in Yiğitleri !„

İsyan gecesi, Hükümete bağlı kuvvetler sözcüsünün Radyoda kullandığı bir söz Talat Aydemir tipi maceracılara karşı Ordunun duyduğu derin nefreti, hiddet ve infiali belirtmektedir: "Talat Aydemirin üçbuçuk insanı.." İki gün sonra Başbakan İsmet İnönü bunları Meclis kürsüsünde "Şerefsiz maceracılar" olarak zikretti. Bu da, milletin bunlar hakkındaki hislerinin ifadesidir.

Peki, bunlara kim böyle bir cüret vermiştir? Kim bunları, memleketin kurtarıcıları gibi tanıtmak suretiyle hakla kadar akıllarım büsbütün kafalarından çekip almıştır? Çekip almıştır ve onları, hem kendileri, hem memleket bakımından son derece bedbaht bir teşebbüse itmiştir?

Bunun cevabını, bir belirli basının. Atatürkü ve devrimleri, ilericiliği kendilerine paravana diye alıp şahsî komplekslerini tedavi etmek, ellerinden kaçırmış oldukları rahat hayatı tekrar bulmak, tek partinin midelerine akmış nimetlerini geri getirmek isteyenlerin idare ettikleri gazetelerde aramak lâzımdır. Hükümeti ve Başbakanını yıpratmak için rejime kastedenleri alkışlayanlar, onları "Yiğitler" olarak tavsif edenler, "Talat Aydemire sergüzeştçi diyenler Atatürklere de sergüzeştçi denmiş okluğunu unutuyorlar" diye elmalarla armutları bir araya getirmeye çalışanlar bu çeşit basının mensupları arasından çıkmıştır. Talat Aydemirin bunlarla irtibat kurduğu, bunlarla ideal arkadaşlığı yaptığı, akıl satıp akıl aldığı hiç kimsenin meçhulü değildir. Aydemir, yatana hiyanete âdeta bunlar tarafından itilmiştir.

Şimdi bunlar suspusturlar. Bütün korkaklar gibi.. Talat Aydemir bir şey yapabilecek sandıkları zaman "Ben kolağası Mustafa Kemali, kolağası İsmeti de gördüm. Talat Aydemirin eline su dökemezlerdi.. Ne adam, ne iman, ne yürek, ne vatanseverlik, ne İdealizm.." diye methiyeler okuyanlar bugün "Adamda hiç akıl yok.. Yapılır şey mi, bu?" diye kusur, kabahat bulmaktadırlar.

Açınız iki ucun gazetelerini, dergilerini. Bakınız! Bu gazetelerin, dergilerin siyasi karakterlerindeki farkın hiç önemi yoktur. Bolşevik sistemini isteyebilirler, Nasır sosyalizminin faziletini terennüm edebilirler, nazi rejiminin hasretini çekebilirler, Trujillo diktatörlüğünden medet umabilirler. Bir müşterek tarafları vardır: Kim İsmet Paşanın karşısındaysa, onlar onun yanındadırlar. Talat Aydemirlerin ve Nihat Erimlerin, Kasım Göleklerin ve Alpaslan Türkeşlerin, Avni Doğanların ve Osman Nuri Torunların, yani birbirleriyle hazan bir alâkaları olan ama hazan da biç alâkaları olmayan kimselerin isimlerinin, resimlerinin çarşaf gibi birarada yayınlanmasının Sebebi budur ve bu, aynı zamanda samimiyetsizliğin, şahsi hırs veya hislerin, yahut menfaatperestliğin -çanağına metelik atılmasına alışmış bir Menderes dilencisi de, bu rejim içinde Örtülü ödenekten ulufe alamayacağını- bildiği için, belki onlar verirler diye "Çıkmayacak mı, bu memleketi kurtaracak bir yeni kolağası?" diye haykırıyordu..- bu basın tarafından nasıl her şeyhi üstünde tutulduğunun açık, acı delilidir.

funda, üniformalı bir başka subay daha oturuyordu. Araba Radyoevinin önündeki dere kenarında bulunan yoldan Opera istikametine gidiyordu. Oradan geçen bir kaç genç, ağır ağır ilerleyen Chevrolet'nin içinde Aydemiri görünce önce sağırdılar. Sonra, koşarak görevli subaylara haber irerdiler. Fakat subaylar inanmadılar Aydemirin Çankırı istikametindr-kaçtığı duyulmuştu. Hava Kuvvetlerinin keşif uçakları yolları kontrol ediyorlardı. Subaylar vaziyeti anlayıncaya kadar otomobil Samanpazarı tarafına saptı ve oradan, Cebeci üzeninden Küçük Esata gitti. Küçük Esatta, Aydemirin akrabası Ekrem Alican da oturuyordu. Aydemir, arabada bulunan öteki üniformalı zatın, 22 Şubatçı emekli kâtip yarbay Mustafa Pakovanın evine gidip oraya saklandı.

Ama, asilerin temizlenmesinde omuzlarına büyük yük yüklenmiş bulunan Ankara Merkez Komutanı Orhan Çokdeğer ile Ankara Emniyet Müdürü Ali Ulvi Sulikioğhının ve Millî Emniyetin adamları Aydemirin izindeydiler. Kendilerine evvela ihtimal olarak Orhan Kabibayın ağabeysinin Cebecideki evi ve Aydemirin. kayınbiraderi, amerikanların yanında şoför Nihat Oğuzerin evi bildirilmişti. Sonradan gelen yeni bir haber -Milli Emniyete mensup bir sivil ajan tarafından bildirilmiştir- Mustafa Pakova ismini ortaya çıkardı. Sulikioğlu en mutemet adamlarından bîrini, Motorlu Birlik Sivil Ekip Amiri Komiser Muavini Abdürrezzak Yardımcıyı gönderdi. Yardımcı, adamlarıyla birlikte Küçük Esatta 76 numaralı apartmanın 8. dairesinin kapısını çaldı. Kapıyı Mustafa Pakova açtı. Yardımcı, elinde tabancasıyla:

"— Talat nerede?" diye sordu.

Aldığı cevap "Burada yok" oldu. Bunun üzerine Komiser Muavini etrafı gözden geçirmeye başladı. Pakova bir odaya pek dikkatli bakıyordu. Yardımcı birden o kapıyı açtı Aydemir içerdeydi. Sivil elbisesiyle bekliyordu. Hiç bir mukabelede bulunma teşebbüsü göstermedi. Süklüm püklümdü. Komiserin gösterdiği yoldan emniyet arabasına doğru ilerle, di. Bu sırada Merkez Komutanlığından subaylar geldiler. Dişlerini gıcırdatarak Aydemiri istediler. Komiser Muavini vermedi, emniyet görevinin kendisinde bulunduğunu söyledi. Aydemir 1. Şubeye götürüldü ve ifadesi alındı. Ancak Sıkı Yönetim ilan edildiğinde askerî makamlara teslim edildi ve askerî cevaevine hapsedildi.

Ekrem Alican

Sabah şerifler hayırlar olsun!

Tevkifler başlıyor

Talat Aydemirle birlikte Emniyet ve Merkez Komutanlığı kuvvetleri asi Albayın suç ortağı olarak bilinenlerin tevkifine başladılar.

İlk ağızda Talat Aydemiri evinde tutan Mustafa Pakova, Aydemirin kayınbiraderi Nihat Oğuzer ve daha sonra da Yaşar Başaran (22 Şubatta Ankara Merkez Kumandan muavini), Emin Arat (22 Şubatçı), Şükrü İnanç (22 Şubatçı), Orhan Alpakra (22 Şubatça) tevkif edilerek 1. Şube-

Ali Elverdi

Unutulmayacak ses

ye, oradan da askeri cezaevine nakledildiler. Bundan sonra bir grup 14 lerin yakalanmasına girişildi. İlk olarak Alpaslan Türkes alındı. Sonra Rifat Baykal, Fazıl Akkoyunlu tevkif edildiler, Hiç biri mukavemete yeltenmedi. Tevkif edilmek üzere aranan Muzaffer Özdağ ise kendi ayağıyla Emniyete geldi. Cakalı bir tavırla içeri girdi. Bir taraftan gazetecilere poz verirken bir taraftan da karşısında bulunan Emniyet Müdürü Alî Ulvi Sulikiotlunu tanımaksızın Emniyet 1. Şube Müdürünü sordu. Sulikioğlu "Burada" dedi. 1. Şube Müdürünün odasına giren Özdağ hı--ımla:

"— Siz ne hakla Albay Türkeşi tevkif ettiniz? Elinizde tevkif müzekkeresi var mı? Kanun nazarında mahkûm olursunuz, mesul olursunuz" dedi.

Bu sırada elini cebinde tutmaktaydı. Ali Ulvi Sulikioğlu ayağa kalktı ve:

"— Ben Emniyet Müdürüyüm. İyi ki geldiniz. Biz de size bakıyorduk. Siz de bizim misafirimizsiniz" dedi ve sonra memurlarına emir verdi:

"— Beyi alın, üzerini arayın ve yukarı çıkarın".

Cakalı Özdağ birden çöktü. Hiç beklemediği bir anda tevkif edilmişti. Bu arada yakalananların evinde aramalar yapıldı.

Ondan sonra tevkifler durmadı. Hadise ile ilgisi görülen 10 kişi daha tevkif edilerek 1. Şubede nezarete alındı. İlk partide tevkif edilen 10 kişi şunlardır: Nihat Sertöz, İlhan Bas, Tevfik Ecemiş, Ekrem İrge, Mustafa Avcı, Turgut Alpagut, Bahtiyar Yaltrak, Rıfkı Erten, Remzi Kılıç ve Toprak Mahsulleri Ofisinde çalışan Salim adında bir memur.

Ertesi gün de 11 havacı subayın Lideri olarak bilinen Halim Menteş, bir ihtiyatî tedbir olarak nezarete alındı.

Kurtulduğunuz Felaket

Hayır, hayır! Bu, 20-21 Mayıs gecesi Türk Silâhlı Kuvvetleri tarafından kurtarıldığımız felâket değildir. Bu, ikibuçuk yıl önce, gene Türk Silâhlı Kuvvetleri tarafından kurtarıldığımız felâkettir. Bir 13 Kasım günü, Alpaslan Türkeş ve İdeal arkadaşlarının postalanıp yurt dışına gönderilmeleri suretiyle kurtulduğumuz felâket! 20 Mayıs günü -ne tesadüf, değil mi?- A.P. organı Zafer gazetesine ne tesadüf değil mi?- "27 Mayıs 1960 ihtilâlini tahakkuk ettirenlerden ve bilfiil vazife görmüş olan halen emekli bulunan bir ihtilâlci" bir demeç vermiştir. Ancak bir aksilik, demecin sahibini ortaya çıkarmıştır. Aynı demeç, Türkeşin meşhur demeğinin kurucularından birine atfen, gene A.P organı Son Havadiste yayınlanmıştır. A.P. organlarının yeni sevgilisi, unutulmaz Muzaffer özdağdır.

Kendisine 27 Mayısçı diyen biri ve AP. organları! Sonra da, "İnönü A.P. ye taviz veriyor. Ey ehl-i vatan kalkın ayağa!" naraları.. Ama bu işbirliği yeni değildir ve Gökhan Evliyaoğlunun idare ettiği gazeteler, daha İhtilâlin ilk aylarından itibaren Türkeşin manevi idaresindeki Komitenin seçim yapmadan memleketin başında kalması ve bizi ihya etmesi tezini savunan fıkralar, makaleler, başyazılarla doludur.

Şimdi, demeçi buyurun: «Biz Demokrat Parti kapatıldıktan sonra diğer partilerin de kısa bir müddet için kapatılmasını ve gergin hava durulduktan sonra siyasî faaliyete müsaade edilmesini arzu ediyorduk. Halka bir beyanname dağıtarak, halkı sandık başlarına davet edip beş senelik bir müddet için Milli Birlik Komitesinin işbaşında kalmasını istiyecektik...

27 Mayısı esas hedeflerinden uzaklaştıranlar, C. H.P. ve Komite içinde bulunup da, C.H.P.'ye muhtelif sebepler yüzünden angaje olmuş kimselerdir."

Beş sene, üstelik Türkeşli ve Özdağlı bir M.B.K. İdaresi.. Üniversiteden geçen, Bâbıâliden geçen, Ordudan geçen ve "Karar verdik, icra ettik, bitti"li bir "Dâhiler **Devri"..**

Bunun, 20 Mayısı 21 Mayısa bağlayan gece Talat Aydemir imzasıyla Radyoda okunan, demeçten farkım lütfen söyler misiniz? Parti yok, seçim yok, Meclis yok.. O zaman Yüzbaşı Özdağ Orgenerallerin önünden gidiyor ve onlara askerlik mesleği halikında nasihat ediyordu. Bu sefer, Talat Aydemir yüzbaşı da bulmadığından bu işi Harp Okulu öğrencileri yanacaktı!

Altı ay kaldılar ve altı yıllık zarar verdiler.

Ya maazallah, bir de beş yıl kalsalardı?

Emniyetin bu anada tevkif ettiği diğer zevat şunlardır: Dündar Seyhan, Necati Ünsalan, Orhan Alpaslan, Mustafa Ok, İhsan Sürek, Asım Mutludoğan, Necdet Efe, Osman Üçok, Turgut Ulusoy.

Hükümet kesiminde

Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel hadiseleri Çankaya köşkünden izledi. Yanında Tabii Senatör Osman Köksal ile Cumhurbaşkanlığı kontenjanından senatör emekli albay Sadi Koçaş vardı. Bu iki eski asker, demokratik rejimin birer imanlı savunucusu olarak ellerinden gelen yardımı yaptılar ve bu yardım çok kıymetli oldu. Köksal, eski birliği Muhafız Alayıyla meşgul oldu. Koçaş, harekâtı idare edenlerle irtibat temin etti. Zeytinoğlu bir kaç defa, Başbakanın evine geldi.

İnönü, harekâtı evinden takip etti. Genel Kurmay Başkanlığıyla sık sık görüştü, bilgi aldı. "Muharebede komutana karışılmaz;" prensibine riayetle harekâtın idaresi hakkında bir tek şey söylemedi. Her şeyi askerler, başarıyla yürüttüler. Onlar Başbakana bilgi arzettiler. Muharebe kazanıldığında bir heyet Genel Kurmaydan gelerek durumu anlattı.

O gece, hâdiselerin en kritik olduğu sırada İnönüyü arayan ve aramayan Bakanlar oldu. İlk telefon Başbakan Yardımcısı Hasan Dinçerden geldi. Onu Orhan Öztrak, Bülent Ecevit, Ferit Melen, Fethi Çelikbaş takip ettiler. Harekâtın başlamasından bir saat kadar sonra Orhan Öztrak bir yolunu bulup İnönünün yanına gelebildi. Sabaha kadar orada kaldı. Daha sonra Bülent Ecevit de yetişti. Y.T.P. li Bakanlardan ses, vaziyet açıldığında çıktı. Kendisinden ne bir ses, ne bir nefes işitilen kahraman Ekrem Alican oldu. Çankayadaki evde, doğrusu ya 1 numaralı Başbakan Yardımcısının sıhhati pek merak edildi. Acaba nasıldı, bari iyi miydi? Alican, ancak ertesi sabah, Milli Güvenlik Kurulunun toplantısında boy gösterdi. Bu tabiî, pek çok tatlı latifeye yol açtı!

Cemal Tural
Görev başında

İnönü, saat dokuz civarında Çankaya Köşküne çıktı ve Cumhurbaşkanıyla görüştü. Genel Kurmaydan, kendisini almak üzere oraya bir pikap gönderildi. Pikapta, manalı bir şekilde, Ordunun bütün kuvvetlerinden subaylar vardı. Başbakanın, askert ciplerle çevrili arabası kalabahklaşmaya başlayan sokaklarda halkın coşkun tezahüratı arasında Genel Kurmay Başkanlığına geldi. Ama orada, muharebeden yeni çıkmış subayların kendisine tezahüratı onu da geçti. Hepsinin gözlerinden sevgi ve saygı taşıyordu.

İnönü Genel Kurmayda önce, kendi sesinden millete bir mesaj verdi. Bu sırada Ali Elverdi ve arkadaşları Radyoevini katî olarak ele geçirmişlerdi. Başbakan daha sonra, kapalı kapılar arkasında Genel Kurmay Başkanı, İkinci Başkan ve Kuvvet Komutanları, Jandarma Genel Komutanı ile bir toplantı yaptı. Orada, biraz sonra Başbakanlıkta toplanacak Millî Güvenlik Konseyinde ele alınacak meseleler görüşüldü. Ordu, ittifak halinde, kısa bir Sıkı Yönetime lüzum görüyordu. Memleketin güvenini ve huzurunu tehdit eden bütün hareketler, tertipler, davranışlar mutlaka ve katî olarak bertaraf edilmeli, Türkiyenin Kongo olmadığı gösterilmeliydi. İnönü de aynı kanaate katıldı. Saat 11'de Başbakanlıkta Millî Güvenlik Kurulu toplandığında Sıkı Yönetim kararını Hükümet ittifakla aldı. Üç büyük şehir, basının kesif halde bulunduğu İstan-

bul, Ankara ve İzmir bir ay müddet için Sıkı Yönetim altında kalacaktır. Ankaraya 2. Ordu, İstanbula 1. Ordu komutanları, İzmire ise deniz komutanı Sıkı Yönetim komutanları olarak tayin edildiler.

Sıkı Yönetim, Meclis tarafından da ittifaka yakın ekseriyetle tasd:k edildi. Grupu müsbet oy verdiği halde aleyhte oy kullanan A.P, lilerden biri de Türkeşin ve dolayısıyla Aydemirin ideal arkadaşlarından Gökhan Evliyaoğlu oldu. Evliyaoğlu, Aydemir kazansaydı bunu büyük başlıklarla ilânı hayal etmekteydi. Bu, İnönünün hezimeti olacaktı. Nitekim gazetesiyle bütün gece teması muhafaza etti. Ertesi sabah ta erkenden büroya gitti. Ama, güvendiği dağlara tekrar kar yağmış, Aydemir yenilmiş ve Türkeş tevkif' edilmiş bulunuyordu. Sahip çıkabileceği ihtilal gerçekleşmemişti. Bugün için bilinmeyen, aynı ihtilâle sahip, çıkmaya hazırlanan öteki üç şampiyonunun mu, yoksa bunun mu daha büyük teessür içinde bulunduğudur!

Bu arada, geçen sayısında adetâ hareketin işaretini verip tahrikini yapmış olan bir sol dergi de, herhalde ne yazacağını bilemediğinden, bu hafta çıkmadı.

Adalet konuşacak

Aydemir ve suç ortaklarının durulması, çok kuvvetle muhtemeldir ki önümüzdeki haftanın' içinde başlayacaktır. Sivil ve asker sanıklar, suçları askeri suç olduğundan askeri mahkemede yargılanacaklardır. Haklarında istenilen ceza ölüm cezasıdır. Zira silâhlı bir isyan hareketinin, bütün unsurlarını gerçekleştirmişlerdir. Duruşmanın açık olması beklenmektedir. Ama bu, Yassıada duruşmaları gibi spektaküler mahiyet taşımayacak, adaletin en kısa süre içinde yarini bulması hedefi güdülecektir. Hukuki mesele herkesin suçluluk derecesini tayin etmektir. Bu suretle kimin suçlu, kimin masum bulunduğu da en adil ve objektif ölçülerle tesbit edilecektir.

Cakalı Muzaffer Özdağ
Süngüsü düştü

Sıkı Yönetimin basında ilk kurbanları, Tercüman ite birlikte üç büyük ve ciddi, demokratik rejime bağlılıktan su götürmez Milliyet, Hürriyet ve Akşam oldu. Bunların, bir bakıma teknik, bir bakıma ihtiyat» sizlik sebebiyle üç gün için kapatılmalarına lüzum hasıl oldu ve bu, üzüntü yarattı. Ama, Komutanın elinde yapacak başka şey bulunmadığı da kabul edilmedi değil. Şimdi temenni, yasak kararlarının insaflı olması, gazetelerin ise bunlara daha saygılı davranmasıdır. Zira askerler büyük ve ciddi basından, öteki basının göstermediği anlayışı beklemektedirler ve doğrusu istenilirse, bilhassa Resmi İlân Gazeteleri yüzünden topyekûn basın hakkında endişe ve şüpheye sahiptirler. Tedirgindirler.

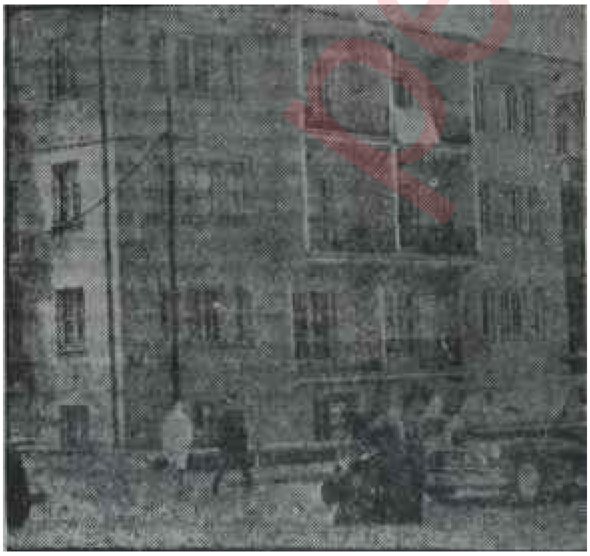
Hikâyenin son ve eğlenceli notu: Hâdiseyi öğrenir öğrenmez telâş için de mekân değiştirenlerden biri dehşetli Prof. Aydın Yalçın oldu. Yalçın bir akrabasının yanına sığındı. Yalçının telâşım gören akrabaları sordular:

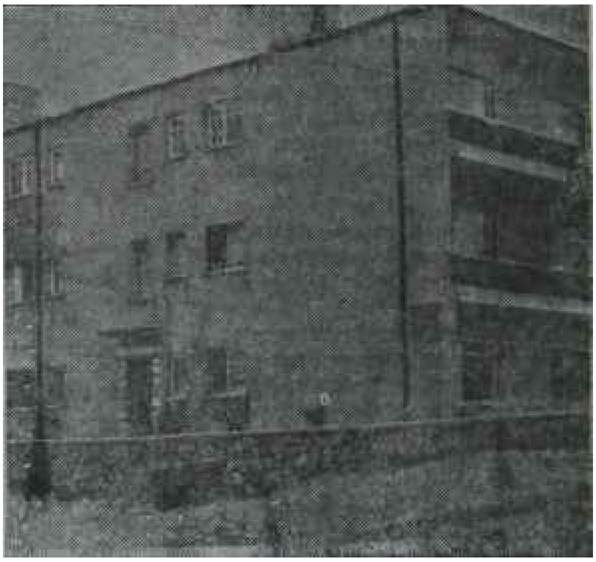
"— Hayrola Aydın, ne oluyorsun?"

Yalçın, yüzü sararmış, heyecanla:

"— İhtilâl! İhtilâl!. Bir şey değil, listenin başında benim ismim var. Muvaffak olurlarsa, evvelâ beni mah vederler. Bu ihtilal bana karşı yapıl di" dedi.

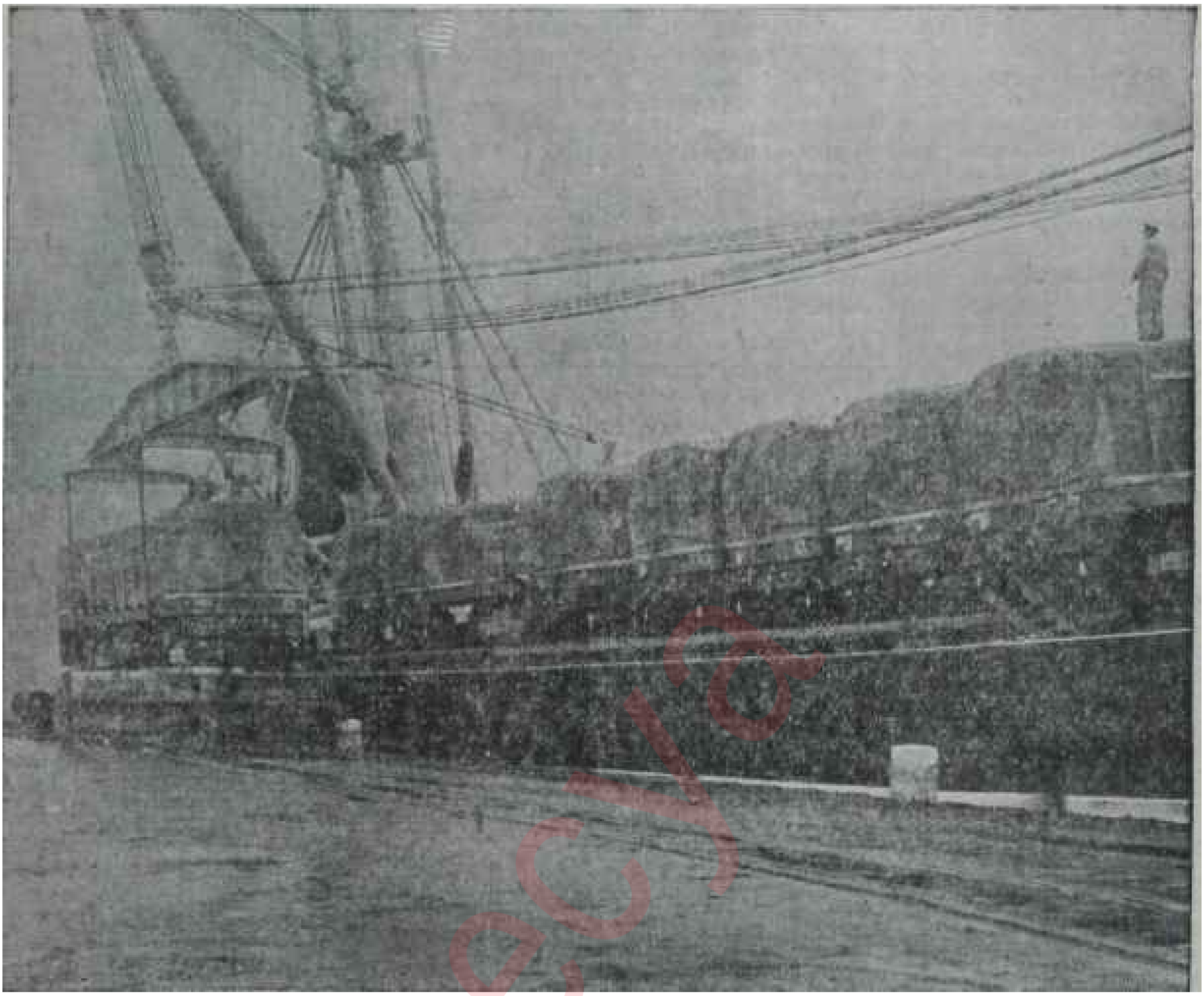
Zaten bu hafta Ankara, hareket bastırıldıktan sonra, listenin 1 numaralısı olan ve ihtilâl doğrudan doğruya kendisini mahvetmek için yapılmış bulunan kahraman çocuklarla doluydu!

Türkeşin evi ve Aydemirin yakalandığı apartıman
Bahar temizliği!

Dünyanın en iyi lokomotifleri

GENERAL MOTORS LOKOMOTİFLERİ

1962 de Denizaşırı müşterilerimize gönderdiğimiz vapurlar dolusu General Motors Diesel Elektrik lokomotiflerinden 314 tanesi Birleşik Devletlerdeki ve Kanadadaki tesislerimizde inşa edilmiştir. Ayrıca denizaşırı yerlerdeki Ortak Lokomotif imalâtçılarımıza ek 87 Diesel lokomotif için başlıca parçalar teslim edilmiştir.

Bu 401 parçanın çoğu, dünyanın dört bir tarafındaki memnun müşterilerimizin tekrar edilmiş siparişleridir. Dünya demiryollarında, Kanada ve Birleşik Devletler hariç, halen faaliyet halinde 3.500.000 beygir takatinde GM Diesel lokomotif vardır ki bu, bütün diğer Diesel lokomotif imalâtçılarınkinden fazladır.

(AKİS — 274)

Teşkilât

Varlık içinde yokluk

Her yanından sıhhat fışkıran kumral, hareketli adam, kabarık el çantasını masanın üstüne fırlattı ve ekşi yemiş gibi bir an yüzünü buruşturduktan sonra, başını umutsuzca salladı:

"— Olmaz kardeşim, olmaz!.. Turizm demek, teşkilât demektir, idare demektir. Biz turizmi başlıbaşma bir dâva olarak ele almadıkça ve turisti hacıağa yerine koydukça, tarihi eserler bakımından dünyanın en zengin memleketlerinden biri olan Türkiyemizde bu zenginliklerden istifade etmemize maalesef imkân yoktur."

Koltuklardan birine rahatça oturdu ve alaylı bir kahkaha attı:

"— Ne olmuş, biliyor musunuz? Şu meşhur Göreme Harabeleri var ya, işte orasını, iki aydır turistler ücretsiz dolaşıyorlarmış. Efendim, bu işle ilgili Turizm Müdürlüğü vaktinde bilet yetiştiremeyince, memur bey, turistlere turistik eşya satmak zorunda kalmış. İki ay içindeki kaybımız, sadece bilet satışından, 25 bin lira- imiş!"

Dinleyenler acı acı güldüler. Adam devam etti:

"— Biz define bekçiliği- yapıyoruz beyfendi. Hani, derya içinde olup da deryayı bilmeyen balık var ya, işte biz oyuz. Bu kafayla, bu teşkilâtla turist çekeceğiz de, döviz sağlıyacağra.. Geç efendim, geç..."

Dinleyenler de söze karışınca, odayı gürültülü bir tartışmadır aldı. İdari aksaklıklar bir bir sayılıp döküldü, ne yapılması gerektiğine dair teklifler, tasarılar ileri sürüldü.

Yaz mevsiminin yaklaşmalıyla, gözler yeniden turizm problemimize çevrilmiş bulunmaktadır. Çok yerde, buna benzer konuşmalara şahit olmak mümkündür. Türkiyenin ana dâvalarından biri olan turizm konusunda en az yüzyıl önceki zihniyetle hareket edildiği artık herkesin bildiği bir gerçektir. Bırakın büyük devletleri, bu altın yumurtlayan tavuğa gereken önemi verip kısa zamanda büyük mesafeler kaydeden komşularımızla kıyaslanınca bile, Türkiyenin turizm durumu gerçekten acınacak haldedir.

Bu alanda bu kadar geri kalmamızın sebebini iki noktada toplamak mümkündür. Birincisi, turizm işlerini yöneten teşkilâtın son derece kifayetsiz oluşu ve bu teşkilâtın gene kifayetsiz bir mevzuatla çalışmasıdır. İkincisi, özel teşebbüsün, turisti har vurup harman savuran bir mirasyedi olarak mütalea etmesidir.

Teşkilât ve eleman

Türkiyenin turistik faaliyetini idare ve organize eden Basın - Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü kadrosunda bu isten gerçekten anlayan bir tek kişi yoktur. Turizm uzmanı

İstanbul Hilton

Turist ürküten

geçinenlerin hepsinin bilgisi kulakta» dolma olmaktan ileri gidememektedir. Personel kifayetsizliği bir yana, Radyo, Basın ve Turizm gibi, üç karpuzu bir koltuğa sığdırmak durumunda olan Genel Müdürlük, organizasyon ve mevzuat bakımından da çok iptidaidir. Bu haliyle, dev adımlarıyla ilerleyen diğer memleketlere ayak uydurmak şöyle dursun, aradaki büyük mesafeyi bir santim bile kapatacak durumda değildir. Turizm dâvamızın can damarı olan dış propaganda bakımından da lâçkadır. Her yıl Basın . Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü bütçesinde dış propaganda için milyonlarca lira ayrıldığı ve büyük miktarda döviz tahsis edildiği halde, bunlar bilgisiz ellerde tamamen boş yere harcanmaktadır.

Türkiyede, turizm konusunda işe, bizzat Genel Müdürlüğün bünyesi içinde başlamalıdır. Bu da, Yunanistanın yaptığı gibi, teşkilâtın süratle. reorganizasyonu olmalıdır. İtalyadan, İspanyadan ve bilhassa Yunanistandan getirtilecek uzmanlardan bu konuda yararlanılmalıdır. Bunun yanında, gençlere imkânlar verilerek, turizm sahasında hizmet edecek yeni elemanlar yetiştirilmesi de artık bir zaruret haline gelmiştir. Bütün bunlar tahakkuk ettirilmediği takdirde, turizm teşkilâtına yok nazarı ile bakmak daha hayırlı olacaktır. Çünkü, Teşkilâtta bilgisiz elemanlar

çalıştırılmakta, bu işin ehli olanlara da çalışma imkânı verilmemektedir.

Türkiyenin turizm davasını baltalayan diğer unsurlardan birisi de muhakkak ki, hâlen yürürlükte olan kanunlar ve yönetmeliklerdir. Daha gümrük kapısında turistin yakasına yapışan bürokrasi, bu sahada iyi sonuçlar alınmasını engellemektedir. Eğer turizmi önemli bir iktisadi kaynak olarak kabul ediyorsak, kanun ve yönetmeliklerde, turiste Huzur ve rahatlık sağlıyacak şekilde, değişiklikler yapmamız şarttır.

Kısacası, turizm dâvamızın başarıya ulaşabilmesi için her sahada A dan Z ye, modern bir zihniyeti hâkim kılmak zorundayız. Bugün, gerek turizmle ilgili devlet dairelerinde, gerekse özel teşebbüste, turist denilince, çok paralı ve parasını har vurup harman savuran, kaba bir deyimle, "kazıklanmağa müsait" kimse anlaşılmaktadır. Bu zihniyetin, dâvaya ne derece zararlı olduğu ve olacağı açıktır. Halbuki, bütün turistik memleketleri bizimkinin tamamen aksine hareket etmektedirler. Onlarca makbul olan, orta halli turisttir; Orta halli turistin sayısı yüzbinleri aştığı için, bunların, gittikleri memlekete bıraktıkları döviz, paralı turistinkinden çok daha büyük hür yekûn tutmaktadır. Bu görüşten hareket eden memleketler, lüks tesislerden çok, ucuz ve orta halli turistin ihtiyaçlarım karşılayacak tesislere önem vermektedirler. Bizde ise durum, bunun tamamen tersidir. Bütün dünyada, "turistik" denilince, akla ucuz yerler gelirken, bizde lüks ve pahalı yerler düşünülmektedir.

Kazıklama imtiyaznamesi

D. P. devrinde tamamen yanlış bir şekilde ihdas edilen turistik belgeler de dâvaya alabildiğine zarar vermektedir. Ellerinde turistik belge bulunan müesseseler, kendilerini her türlü belediye kontrolünden uzak saymakta, müşterilerine istedikleri fiyatı tatbik etmektedirler. Paralı turiste hitap eden birkaç büyük müessese dışında, turistik belge sahibi diğer yerlerin hiç biri, turizm dâvasına faydalı olmamaktadır. Bütün bu sebeplerle, İstanbul Belediye Başkanı Necdet Uğurun da dediği gibi, turistik belgelerin topyekûn iptali eh iyi hal çaresi olarak görülmektedir. Bunlar iptal edilirken de, bu gibi yerler için yeni ve realist bir yönetmelik hazırlanmalı ve tatbik edilmelidir. Yeni yönetmelikte de orta halli turiste hitap edecek yerler birinci plâna çıkarılmalıdır.

İkinci bir husus da şudur: Dünyanın her yerinde turist, gezmek. görmek ve daha ziyade eğlenceli vakit geçirmek istemektedir. Bütün dünyada turist bu şekilde mütalâa edilirken, biz, diğer konularda olduğu gibi, bu konuda da tersine bir yol takip etmekteyiz. Gelen turiste, tarihi değeri haiz yerlerle, tabiat güzelliklerini gezdirmekten başka bir şey yapamamaktayız. Başta İstanbul olmak üzere, turistik değeri haiz bütün diğer şehirlerimiz eğlence hayatı bakımından alabildiğine yetersizdir. Hattâ, İstanbulda biraz fazlaca olan eğlence yerleri dahi, gelen yabancıya, gördüklerinden ve bildiklerinden değişik hiç bir şey verememektedirler.

Bu itibarla, eğlence yerlerimizin kötü Avrupa taklitçiliğinden kurtarılması, bunun yerine, yabancılara kendimizden bir şeyler verilmesi yoluna gidilmesi gerekmektedir. öylece turist, değişik ve orijinal şeyler görebilme ve duyabilme imkânına kavuşmuş olacaktır. Bu bakımdan., turistik eğlence yerlerinin bir sanayi olarak düşünülmesi, gerek devletçe ve gerekse mahalli idarelerce himayedilmesi şarttır. Bu yerlerin de turistik evsafı haiz, türk turizm dâvasına hizmet eden yerler olması gerekmektedir.

D.P. devrinden kalan, turisti "hacıağa" sayma zihniyetini, maalesef, ne İhtilâl hükümeti ve ne de koalisyon hükümetleri yıkabilmişlerdir. Turizm dâvamız eskiden neyse, gene odur. Ortada, değişen hiç bir şey yoktur. Durum değişmedikçe de, altın yumurtlayan tavuktan istifade etmek Türkiyeye nasıp olamayacaktır.

Ankarada Balin Otel
Kel başa şimşir tarak

ithalât

Yeni kararlar

Beş yıllık Kalkınma Plânının 1963 yılı tatbikat programı çerçevesinde bilhassa inşaat sahasındaki faaliyetleri aksatmamak maksadıyla, bazı maddelerim, ithaline ait muamelelerin' bir an önce ikmalini ve bu inalların kısa zamanda getirtilerek piyasaya arzını sağlamak için alman kararlar İş âleminde oldukça serin bir duş tesiri icra etti. Resmi Gazetede yayınlanan 1567 sayılı karar ve bu kararnamenin tatbikatıyla ilgili sirkülerler gereğince, kereste, adi ve beyaz çimentonun Umumî Mağazalar Anonim Şirketi, blum ve kütük ile inşaat demirlerinin Türkiye Demir ve Çelik İşletmeleri Genel Müdürlüğü tarafından ithal edileceği anlaşılmaktaydı. Türkiye Demir ve Çelik İsletmeleri Genel Müdürlüğünün blum ve kütük ile inşaat demirini ithal etmesi ve yerli mamullerle fiyat bakımından bir paçala gitmesi nispeten kabul edilebiliyordu da, kereste ve -çimentonun Umumî Mağazalar tarafından ithalinin uygun görülmesi büyük bir huzursuzluk yaratıyordu. Hâdise, çeşitli çevrelerde ithalattan bol miktarda kâr alınmasına mâni olunduğu için piyasada doğan infial şeklinde tefsir edildi. Halbuki meseleyi muayyen bir zümrenin karma mâni olunduğu şeklinde almamak gerekeceği aşikârdır. Problem, 5 yıllık Plânın tatbiki için en iyi usulün veya en az aksaklığın ne şekilde sağlanabileceğini tespit şeklinde ortaya konulmalıdır.

İthalâtın özel sektör eliyle mi yapılmasının, yoksa resmî veya yarı resmî dairelerle mi yürütülmesinin daha faydalı olacağı meselesini bugünün dâvası olarak almamak gerekeceği aşikârdır. İşin çok gerilere gitmeden, sadece 7-8 yıllık tarihçesi gözden geçirilecek olunsa, Milli Korunma Kanununun ihya edilmesiyle kurulan tevzi ve tahsis sisteminin memlekette yarattığı ekonomik karışıklığın henüz unutulmamış olduğu görülür.

Karaborsayı yaratan sebepler

Bir yandan devlet sektörü tarafından ithal edilen çeşitli mallar -kauçuktan cama, porselene kadar-, öte yandan gerek ithal edilen, gerekse dahilde istihsal olunan maddelerin dağıtımı için kurulan çeşitli komisyonlar devlet içinde devlet haline gelmişti. Karaborsaya mâm olmak için alman bu tedbirlerin ve kurulan dairelerin ne muazzam bir karaborsa çarkı yarattığı bütün memleketin hatırındadır. Tevzi dairelerince dağıtılan mallar nasıl karaborsaya intikal ederdi, aradaki farklar kimlerin cebine girerdi, kimler bu yollarla zengin olmuşlardır, bilinmeyen hususlar değildir.

Ancak, herkesin tereddütsüz- bildiği bir husus vardır ki, o da karaborsa yaratılırken bunda piyasanın rolü bir olmuşsa, tevzi dairelerinin rolü dördü, beşi bulmuştur. Tabii tevzi dairelerinde çalışanların ballı parmaklarım yaladıkları -yaladıkları ne kelime, bal yemekten mide fesadına uğradıkları- herkesçe bilinmektedir. Bu arada, namusu ile çalışanlar bulunduğu da muhakkaktır. Ama onlar da beceriksizlikleri yüzünden isleri çorbaya çevirmişler, birçok malların ya pahalılık, ya kalite düşüklüğü yüzünden müşteri bulamamasına veya organizasyonsuzluk dolayısıyla ihtiyaç sahibinin eline geçmemesine sebebiyet vermişlerdir.

Bu konuda birçok misaller vermek kaabildir. Meselâ yaş meyve ve sebze kooperatifleri tarafından cam ithal edilmişti. Memleket içinde fazla sürümü olmayan cinsler getirtildiği için bunlara kimse talip çıkmadı,

sandıklardaki mallar birbirine yapıştı ve muazzam fire verdi. Sadece bu konuda yaş meyve ve sebze kooperatiflerinin uğradığı zararlar çok büyük miktarlara varmaktaydı. Bu misallerin istenildiği kadar çoğaltılması kaabildir, fakat o zamanki tevzi sisteminin iyi olduğunu söyliyecek bir tek kişi çıkamıyacağı için, lâfı boşuna uzatmaya lüzum yoktur.

Tevzi sisteminin aksaklıkları

Şimdi denilecektir ki, tevzi sistemi bahis konusu değildir, sadece ve meselâ Umumî Mağazalar tarafından kereste ithal, edilecektir. Halbuki, 1567 sayılı Bakanlar Kurulu kararının 3. maddesi. "Münhasıran Doğu bölgesi ihtiyaçlarım karşılamak maksadıyla ithal edilecek biçilmiş kerestenin sevkedileceği vilâyetleri tespite ve bu madde için gerekli müsaadeyi vermeğe Tarım Bakanlığı yetkilidir" hükmünü getirmektedir. Bu demektir ki. Umumî Mağazalar Anonim Şirketi tarafından ithal olunacak keresteler Doğu bölgelerine sevkedilecek vs arada ihtiyaç sahiplerine dağıtılacaktır

"Dağıtılacaktır" kelimesi işin içine girdi mi girmedimi, bunu bir sürü maddenin daha takip edeceğinde şüpheye düşmek lâzımdır. Zira, devlet sektörünün ağır gitmesi yüzünden iç tevziat ağır gidecek, bunun neticesinde piyasada arz tıkanıklıkları meydana gelecek, bu tıkanıklıklar fiyat yükselmelerine yol açacak, bunun neticesinde de diğer maddelerin fiyatlarında otomatik artışlar olacaktır.

Bu sözleri birçok kimseler -çeşitli tecrübelerle bildikleri halde- lüzumsuz kehanet addedecekler ve bundan önceki dağıtım teşkilâtının bozukluğu dolayısıyla malların karaborsaya intikâl ettiğini, yoksa şimdi kuracakları sistemin aksamasına imkân olmadığını belirteceklerdir.

Oysa ki, bu konuda hesaplanmayan faktör, şu veya bu dağıtım teşkilâtının iyi olup olmadığı hususu değil, az gelişmiş memleketlerde, tevzi işlerinin daima fiyat yükselmelerine, arkasından da karaborsaya yol açacağıdır. Beş yıllık Kalkınma Plânının aksamaması maksadıyla, ihtiyaç duyulan maddelerin resmi sektör vasıtasıyla ithal edilmesi yoluna gidildiği anlaşılmaktadır. Böylece, malların bir an önce memlekete getirilmesinin sağlanacağı hesaplanmaktadır. Halbuki, devlet sektörünün özel sektörden daima daha yavaş hareket ettiği görülmüştür.

Piyasadaki endişe

13 Mart tarihli Resmi Gazetede yayınlanan Dış Ticaret işlerine dair 12 sayılı sirkülerde, adi ve beyaz çimento, biçilmiş kereste, karofayana, filmaşin ve porselen sofra eşyasının X. Kota listesine alındığı bildirilmektedir. Aradan tamı tamına iki ay vakit geçiyor, 13 Mayıs 1963 tarihli Resmi Gazetede kolon kolon sirküler, tebliğler, bu maddelerin re şekilde ithal olunacağını belirtiyor. Peki ama, madem ki bu maddelerin Plânın tatbikatı için ithali öngörülmüştür, devlet sektörü neşredeceği iki veya üç kararnameyi iki aydan önce hazırlayamamış mıdır? Hazırlayamamışsa, öngörülen maddelerin, devlet sektörü kanalı ile ithal edilip dağıtıma tâbi tutulduğu takdirde, hangi kıstasa dayanılarak daha çabuk ihtiyaç mahallerine ulaşacağı zannedilmektedir ?

Üstelik memlekete yıllardan beri kereste ithal edilmemektedir. Bu durumda Umumî Mağazaların gerak fiyat, gerekse kalite konusunda yanılmayacağı ve ihtisası olmayan bu ko nuda memleketi zarara sokmayacağına ne cesaretle inanılmaktadır?

Velhasıl devlet sektörü ile ithalâta girişmek konusunda alınmış olan karar, 1955-1958 devresini hatırlattığı ve o zamanki ekonomik Mateme veya sistemsizliğe- doğru bir gidiş mânasına geldiği için piyasada oldukça tatsız bir hava yaratmış bulunmaktadır. Hükümetin, sadece muayyen birkaç maddeyi devlet eliyle ithal edeceğini ileri sürmesine rağmen, piyasa bunun doğuracağı tepki ile kısa zamanda birçok maddenin devlet tekeline alınacağı inancına sahip bulunmaktadır. Tabii, bu inancın-yerinde olduğunu şimdiden iddiaya imkân yoktur,

Biraz huzur, lütfen!..

Fasih İNAL

İşin diğer cephelerini bir yana bırakarak ekonomik durumu da esaslı şekilde gözden geçirmemiz lazımdır.

Beş yıllık Kalkınma Plânının bu yıla ait olan birinci devresinin uygulanması için kesif bir çalışmaya muhtaç bulunmaktayız. Bir taraftan İktisadi Devlet Teşekkülleri ve resmi sektör; fite yandan özel teşebbüs, kendi sahalarına düşen yatırımlara bir an önce başlamak mecburiyetindedirler. Buna paralel olarak Avrupa Ortak Pazarına katılmamız için kesif bir çalışma yapmamız, Altılara, bizim kendilerine yük olmayacağımızı, aksine, Türkiyenin katılmasıyla, Zenginler Klübü ismi verilen bu teşekkülün gerek ekonomik, gerekse siyasî yönden kuvvetleneceğini inandırıcı bir şekilde ispat etmemiz gerekiyor. Bu iki önemli meselenin yanında ve onların muvaffakiyetini sağlamak için bir takım ekonomik ve sosyal tedbirlerin alınması şarttır.

Plânın bilhassa özel sektör bakımından yürütülebilmesini sağlamak maksadıyla İcra-İflâs Kanununun Büyük Meclisten geçmesi lâzımdır. O İcra - İflâs Kanunu ki, belki de on yıldan beri değiştirilmesi için çalışılmakta, fakat, bu lüzuma herkes kaani olduğu halde, bir türlü müspet bir sonuca varılamamaktadır.

Menkul Kıymetler ve Kambiyo Borsaları Kanunu tâdil edilmedikçe sermaye piyasasının, teşekkülüne, Arttırma ve Eksiltme Kanunu tâdil edilmedikçe devlet sektörünün yatırımları realize etmek için gerekli mübayaaları zamanında yapmasına imkân olamamaktadır.

Ticaret ve Sanayi Odaları Birliği Kanunu, Maden Kanunu. Kira Kanunu... Kanunu... Kanunu...

Burada bir anda saymak için aklımıza gelmeyen bir sürü kanun kuyruğa girmiş, Meclis kapısında veya encümenlerde, yahut Bakanlar Kurulunda sıra beklemektedir.

Kısa bir devre sükûnet ve huzur gelir gibi olmakta, memleketin söz sahibi bütün ağızları, "Tamam arkadaşlar, artık kusur geldi... Bundan sonra...." falan derlerken, haydiii, gene bir karışıklık havası içine girilmektedir.

Bu sütun yazarı, siyasî konular hakkında fikir yürütmeye kendini yetkili görmemektedir. Ama işi ekonomik açıdan ele aldığınız zaman değil duracak, yürüyecek vaktimiz bile olmadığım, ancak nefes nefese koşmak suretiyle dünyanın gidişine belki ayak uydurabileceğimizi görmemeğe imkân yoktur.. Bunun için de, yegâne değilse bile birinci şart, siyasî huzurun sağlanmasıdır.

Bu memleket huzura ve sâkin kafa ile çalışmaya cidden muhtaç bir duruma gelmiş bulunmaktadır. Sadece İş âleminin değil, fakat bütün milletin isteği olarak rica ediyoruz:

Biraz huzur, lütfen!...

F E Z A

Astronotlar

İnanç . 7

Geçen haftanın ikinci yarısında, memleketimizde politika durumunun "vahim" olup olmadığı yolunda tartışmalar yapılır, arap ülkelerinde Birliğin tamam mı yarım mı olması gerektiği miting meydanlarında kavgalara konu teşkil eder, Afrika ülkeleri Adisababada tertipledikleri toplantıya kabul edecekleri delegeler üzerinde daha açılış oturumunda anlaşmazlığa düşerler, ileri ülkelerin önderliğini yapan Birleşik Amerikanın Alabama eyaletinde ise zencilere karşı vali tarafından kanlı bir sokak savaşı açılırken, bütün dünyanın birden ilgisini üzerine çekerek, diğer bütün olayları ikinci plana iten bir haber yayıldı...

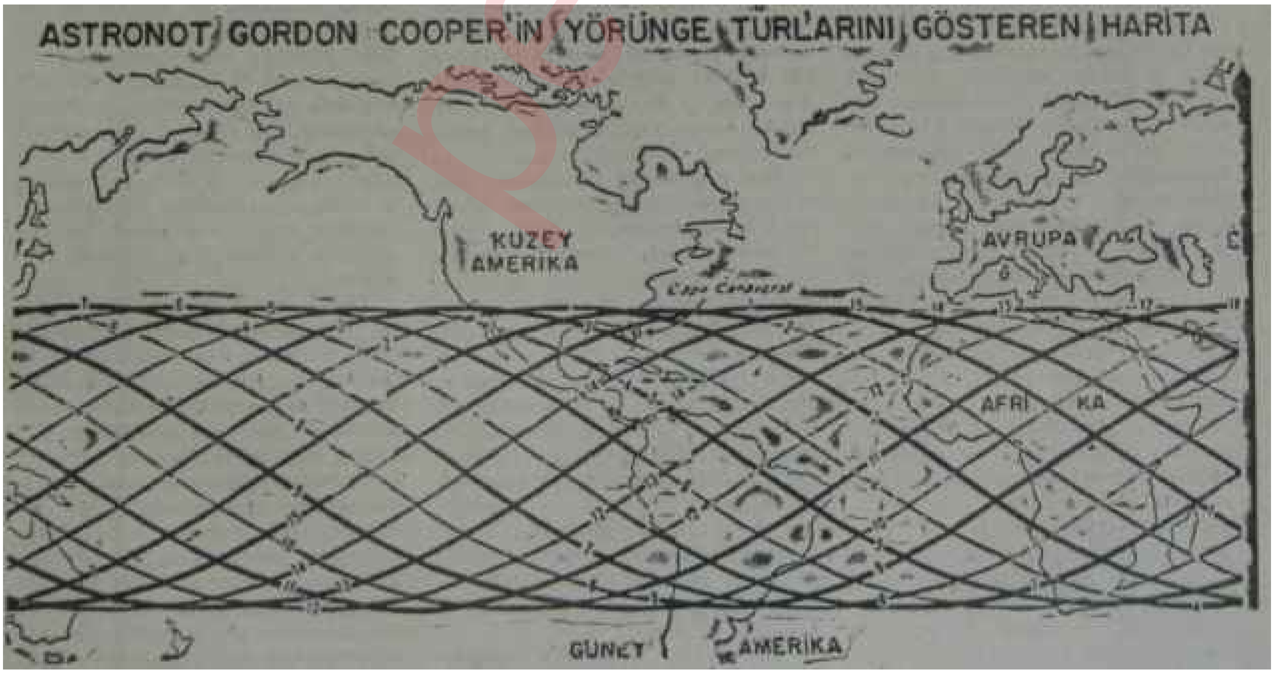
Haber, Sovyetlerin son başarılı feza denemelerinden sonra arada geçen sessizliği yırtan bir bomba etkisi yaptı.

Herşey mahallî saatle 8.04'te Cape Canaveral'de atış rampasında beklemekte olan Atlas roketinin ateşlenmesiyle başladı. Roketin burnuna yerleştirilen ve "Merküri" serisinden feza kapsülünün -bir telefon kulübesi genişliğindeki, gövdesine saat 5.30'da yerleşen denemenin kahramanı astronot Gordon Cooper bir saat geçtikten sonra hücrenin içine sıkısıkıya "kapatılmıştı". Nihayet iki saat süren bir bekleyişten sonra -bütün astronotların nasibidir- 7.30'da dev roketi çevreleyen çelik,iskele geriye çekildi. Geriye doğru saymalar başlayınca artık "eşref-saat"in gelip çattığı anlaşıldı. Sıfır'ın sayıldığı anda yalnız Merküri kapsülünün içersindeki astronotun değil, olayı televizyonda izleyen bütün amerikan vatandaşlarının kalpleri heyecanla çarpmağa başladı.

Bir kere, bu denemenin başarıyla sonuçlanması Hâlinde, "Merküri Projesi" adıyla anılan ve her seferinde birer astronotun fezaya gidip tekrar yeryüzüne dönmesiyle sonuçlanan deneme serisi başarıyla bitirilmiş olacaktı. Sonra, bu deneme sayesinde bazı teknik hususlar da incelenecekti ki, en önemlileri şunlardır: Şimdiye kadar denenenden çok daha usun süre fezada ağırlıksız kalmanın astronotun bünyesindeki etkilerinin neler olabileceğini araştırmak... Başka bir yörüngeye fırlatılacak ve üzerinde yanıp sönen ışıklar bulunacak bir küreyle uzayda "randevu" sağlanması imkânları araştırılarak, rusların daha önce iki ayrı astronotu taşıyan iki ayrı kapsülle yaptıklarım yapabilmek... Kapsülün içersindeki uzay pilotunun ve dönüşler sırasında geçeceği bölgelerin, gökyüzünün kapsülden görünüşlerinin fotoğraflarla tesbiti. Güney Afrikanın bir şehrinde özel surette yakılacak 3 milyon mumluk kuvvetli bir ışığın, astronotun bulunduğu 200 kilometre yükseklikten görülüp görülmeyeceğini araştırımak..

Fezada şekerleme

Dokuzuncu dönüşten sonra -har dönüş 88 dakika sürdüğüne göre, fezaya çıktıktan 13 saat kadar sonra- "rahat" ea *"derin"* bir uykuya dalan Cooper, 7,5 saat uyudu. Bu sırada yerdeki kontrol ve ölçme istasyonlarından herhangi bir çağırma ve konuşma yapılmadı. Ancak astronotun sağlık durumu, önceden vücuduna tesbit edilmiş bulunan termometrelerle, kalp atışını ve damarlarındaki kanın basıncım -tansiyonunu- ölçen âletlerle yerden kontrol ve takip edildi. Ayrıca normal bir uykudan sonra da yine uyanamazsa, yerden verilecek bir kumandayla çaldırılabilecek olan alarm zilleri kapsüle yerleştirilmiş bulunuyordu, Bunları kullanmağa hiç lüzum kalmadı, astronot, belirli saatten bir saat önce kendisi uyandı. Cooper, Küba üzerinde bulunduğu sıralarda -herhalde sırf bir tesadüf olsa gerek- kendiliğinden uyanıverdi. Uyanır uyanmaz da "hizmet"e devam etti. Yeryüzündeki arkadaşlarına bir "günaydın" mesajı bile gönderecek vakti yoktu...

Cooper'in takip ettiği yol

İnsanlığın büyük başarısı

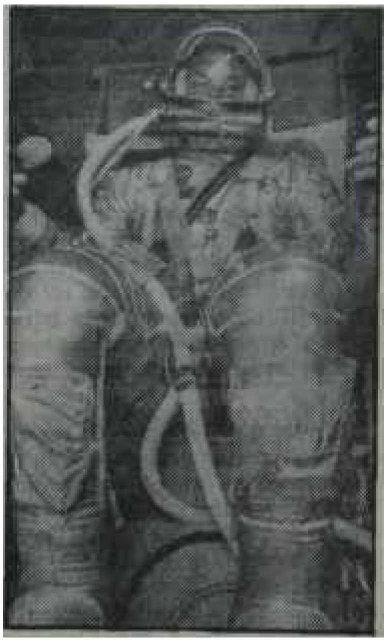
Astronot uyurken, kalp atışlarını kontrol eden doktorlar birden, atışların dakikada 50-60'tan 100'e fırladığını gördüler ve bunu, Cooperin o sırada korkulu ve heyecanlı bir rüya görmekte olduğuna yordular. Ancak, uyandıktan sonra kendisine sorulunca bu tahminin doğru olmadığı meydana çıktı. Aslında o sırada kapsülün içi normalden fazla ısınmış, bu yüzden rahatsız olan Cooper, ısı ayarını düzelttikten sonra uykusuna devam etmişti.

Deneme boyunca astronotun yününü kapsüldeki televizyon kamerası sayesinde görebilmek mümkün oldu. Hatta bir ara astronot, kamerayı pencereye tuttu, böylece kendisini işleyen seyircilerin de onun görebildiklerini aynen görmesini sağlamağa çalıştı. Bunda ise -bütün iyi niyetlerine rağmen- bir basan sağlayamadı, çünkü televizyon yayınları yerden gayetle bozuk izlenebiliyordu. Adetâ gelen resimler pozitif değil de sanki birer negatife -resmin arabına- benziyordu. Televizyonda bunları bütün amerikan milleti olduğu kadar, birkaç ay önce fezaya fırlatılan "Telstar" haberleşme peyki yardımıyla Avrupalı televizyon seyircileri de seyretmek imkânına kavuştular.

Umulmadık taş...

Bütün olaylar tamamen önceden tasarlanan yönde gelişir, Gordon Cooper yerin çevresinde 19. dönüşünü tamamlarken -normal programa göre 22. turdan sonraki "iniş" e 3 tur kaldığı sırada-, beklenmedik 'bir. elektrik kontağı sebebiyle kapsülün, otomatik şekildeki inişi sağlayacak tertiplerinin ârıza yaptığı tesbit edildi ve bu, yerden de öğrenildi. Gerçi bu durumda korkulacak birşey yoktu, bir kere arıza, zamanında kestirilmiş, sebebi de anlaşılmıştı. Alınacak tedbirler ise, yerde, kapsülün içindeki otomatik pilot mekanizmasının ayni olan bir sistem üzerinde araştırılarak bütün ayrıntılarına varıncaya kadar bulunmuştu. Bu tedbirler daha önce başarılı bir feza uçuşu yapımış kapsülün dengesini ve inişini kendi elleriyle yönetmiş olan "tecrübeli" astronotlar tarafından bir bir Cooper'e anlatılıyordu.

İşte tam bu sırada "umulmadık bir taş"ın, astronotun kafasını yarmasına "ramak" kaldı. İşin garibi, bu taş bir "göktaşı" değildi. Tehlike yerden geliyordu. Cooper, yerde normal yayınlarını yapmakta olan bir kısa dalga istasyonunun sesini almağa, aksine, yerden kendisine verilmekte olan talimatı da duyamamağa başlamıştı. Bu ise anstronotun hayatı ve denemenin sonuçları bakımından esaslı bir tehdit demekti, Amerikalı teknisyenler hemen bunun sebeplerini ve karışan radyonun hangisi olduğunu araştırmağa koyuldulda. Birkaç, dakika içersinde bunun 19.79 metre ve 15 bin 160 kilosikl dalgası ülserinden Batı Avrupaya ve Britanya adalarına ingilizce yayını yapmakta olan Ankara Radyosu olduğu anlaşıldı.

Gordon Cooper fezada

Yüksel ki yerin...

İşin aslı büyük bir özellik taşıyordu. Hele işlerin içyüzünü bilenler için şaşkınlıktan küçük dilini yutmak bile işten değildi,.. Radyo dalgaları -özellikle kısa dalgalar-birtakım yayılma ilkelerine uymaktadırlar. Bu da yeryuvarlağının çevresindeki atmosfer tabakalarının çok yukarlarındaki "seyrelmiş" gaz atomlarının güneşten ve uzaydan gelen ışınların etkisiyle iyonlaşması yüzünden meydan'a çıkan "iyonosfer" tabakalarının bilhassa kısa radyo dalgaları, için kırıcı ve yansıtıcı bir yüzey teşkil etmesinden ileri gelmektedir.- Böylece iyonosfer tabakaları kısa dalgalar için, tıpkı bir içbükey ayna gibi etki yapmaktadırlar.

Bu yüzden iyonlaşmış ortamın durumuna göre dalgaların yansıma ve yer yuvarlağı üzerindeki atlama uzaklıkları da değişmektedir. Oysa ki geceden gündüze ve yazdan kışa iyonosferin yoğunluğu ve yeryüzünden yüksekliği değiştiği gibi, dünyanın çeşitli bölgelerinde de ayni değildir. Tapılan incelemeler ve istatistikler göstermiştir ki, gündüzleri uzak mesafelere yayın yapabilmek için 13, 16, 19 metreler;, geceleriyse 31, 41, 49 metreler uygun düşmektedir. Dünyada bütün radyo postaları bu esaslara göre işletilmektedir. Nitekim, geceleri radyolarını açan dinleyicilerin 25 metre ve daha kısa dalgalarda, gündüzleri de 31 metreden daha uzun dalgalarda kuvvetli bir yayına rastlamamaları da bundandır. Yine kışın gündüzleri dalga boylarını biraz uzun bantlarda seçmek, yazın ise daha kısalara gitmek gerekmektedir.

Kendi kendine gelin güvey

İşte bu basit ilkelere uymayı düşünmeyen Basın - Yayın Genel Müdürlüğünün teknik işler kurulu, gecenin tam yarısında başlayan ve yine o sırada gecenin tam içerisinde bulunan Batı Avrupa ülkelerine değrultucu antenlerle yayın yapmağa karar vermiş ve bunu 6 Mayıstan beri uygulamağa başlamıştır. 60 derecelik, oldukça dar bir açıyla yapılmakta olan bu yayınların herşeyden önce esas hedef olarak alman ülkelerden nasıl dinleneceği bir tarafa, 100 kilovat gibi kısa dalgalar için büyük sayılacak bir güçteki bu yayınların etkisiyle önceden tahmini kabil olmayan bazı olayların meydana gelmesi de tabiîdir. Nitekim o sıralarda tâ Japonyanın üzerinden geçmekte olan astronot Cooper, içersinde bulunduğu kuvvetle iyonize edilmiş ortamın, Ankara radyosunun -o nokta için tesadüfen kuvvetlenmiş bulunan- dalgaları etkisinde kalması sebebiyle müşkül bir duruma düşmüştür.

Olayın radyo teknisyenleri dilinde "Lüksemburg Olayı" denilen bir olay olduğuna dair belirtiler kuvvetlidir. Bu gibi olaylar, özellikle kuvvetli radyo postaları bahis konusu olunca sık sık görülmektedir. Yalnız önceden denenmeden bunun kestirilmesi imkansızdır. Ancak, denemekle sonuç hakkında karara varılabilir. Oysa ki Basın ve Yayın teknisyenleri amerikalılara bu imkânı da bırakmamışlardır. Çünkü, yeni dalga uzunluğu 6 Mayısta yürürlüğe konulmuş, bu tarihe kadar denemelerini yapmış ve bitirmiş olan amerikalılar ise "içleri rahat" bir durumda Cooper'i taşıyan kapsülü fezaya göndermişlerdir.

Sahi, şimdi neredeler ???

Orhon M. Arıburnu

Türk filmciliği son beş yıldır diğer birçok işlerden daha kazançlı bir duruma gelmiştir. Yerli filmlerde oynayıp da tutulan oyuncuların çoğu bugün ev bark ve otomobil sahibi olmuştur. Bırakın başrollerde oynıyanları, ikinci ve hattâ üçüncü derecedeki rollere çıkanlar dahi yerli filmciliğin hızlı gelişmesi sonunda refaha kavuşmuş durumdadırlar. Bugüne kadar mesleğin çilesini çeken, emeklerini, sıhhatlerini, her şeylerini sinema için feda eden bir grup vardır kî, yerli filmciliğin bugünkü parlak devresinde bunların yıldızları sönmüş, yerlerini yeni yetişen gençler almıştır. Şimdiki yerli filmciler, bu işten dünyanın parasını kazanırlarken, yıllarca emek ve didinmeden sonra berikilerin yanlarına kalan, sadece bir yığın borç olmuştur.

Bundan dört-beş yıl öncesine kadar türk sinemasında aktör, rejisör ve senarist olarak en çok ismi duyulanlardan birisi de Orhon M. Arıburnudur. Aynı zamanda iyi bir şair olan Arıburnu. birçok filmde başrolü oynamış, rejisörlük yapmış değeri, bir aktördür. Çevirdiği filmlerde aldığı rollerle binlerce kalbi fetheder Arıburnu, türk sinemasına birçok başarılı eser katmıştır. Ama ne yazık ki bugün, Anburnu adı da, gelişen filmciliğimizin nimetlerinden nasibini alamıyanlâr arasındadır.

Orhon M. Arıburnu asker bir aleye mensuptur. Albay Murat Arıburnunun oğlu olan Orhon, 1920 yılında İstanbulda doğdu. Babasının asker olması sebebiyle ilk tahsilini Anadolunun muhtelif şehirlerinde yapan Orhon, babasının arzusuna uyarak Konya Askerî Ortaokuluna girdi. Oradan Maltepe Askerî Lisesine, sonra da Bursa Işıklar Lisesine geçti. Fakat, babasının arzusuna rağmen, Orhonun askerlikte gözü yoktu. Küçüklüğünden beri edebiyata ve bu arada Sinemaya karşı büyük ilgi duyuyordu. Erzurumda, küçücük bir çocuk-ken, fizik kitaplarına bakarak iptidai bir sinema makinesi yaptı ve temin ettiği 15 metrelik bir filmi bu makine ile gösterdi. Sonradan bu film r. üzerindeki resimleri kazıyarak kendisi yeni resimler çizdi. Bu, belki de Türkiyedeki ilk "hareket eden resimler" filmidir.

Sonunda askerî liseyi terkeden Orhon, 1938 yılında Haydarpaşa Lisesini bitirdi. İlk şiirlerini o zamanki muhtelif edebiyat dergilerinde yayınlatmaya başladı. Sonradan Orhan Vali, Sait Faik ve Behçet Necatigil ile tanışarak onlarla" dostluk kurdu. Arıburnunun şiir yazdığı sıralarda, yeni şiir alayla karşılanıyordu. Orhon M. Arıburnu adı da, yeni şiirin edebiyatımıza girmesine hizmeti dokunanlar arasındadır.

Orhon M. Arıburnu, Hukuk Fakültesini bitirmeden, vatani hizmetini yapmak üzere askere gitti, O sırada Hatayda evlendi. Askerlik bitince tekrar İstanbula döndü. Bir yandan Edebiyat Fakültesine devam ederken, bir yandan da Belediyede ve muhtelif yerlerde çalışmaya başladı. Bu sıralarda muntazaman şiir ve hikâye yazıyor, senaryolar üzerinde çalışıyordu. Sinemaya intisabı, askerken tanıştığı rejisör Şadan Kamil vasıtasiyle oldu. 1945 yılında, o zamanlar büyük bir firma olan Atlas Filmin çevirdiği "Seven Ne Yapmaz?" filminde başrolü alarak Türk Sinema dünyasından içeriye adımını attı. Bundan sonra filmler birbirini kovaladı ve Orhon M. Arıburnu kısa samanda Türk Sinemasının en çok sevilen aktörü oldu. Bu filmlerden

Orhon M. Arıburnu

Tatlı hatıralar

Orhon M. Arıburnu
Başarılı rejisör

bazıları şunlardır: "Efe Aşkı", "Uçuruma Doğru", 'İstiklal Madalyası", "Kanlı Döşek", . "Lâle Devri", "Ya İstiklâl, Ya Ölüm". Bunlar ve ayrıca, hem senaryosunu yazdığı, hem rejisörlüğünü yaptığı ve hem de başrolünü oynadığı "Yüzbaşı Tahsin" filmi, Orhon M. Arıburnunun şöhretini zirveye ulaştırdı. Daha sonraları çevirdiği "Kanlı Para" filmi ise Arıburnunun üç mükâfat birden kazanmasını sağladı. "Yüzbaşı Tahsin" filminde başrolü oynadığı sıralarda eşinden ayrılan Orhon M. Arıburnu, aynı filmde baş kadın rolünü oynayan Nedret Güvenç ile evlendi.

Almanya ve Avrupanın muhtelif memleketlerine tetkik gezisine çıkan Orhon M. Arıburnu, kendi adına bir firma kurarak film çevirmeğe başladı. Ancak, kurduğu bu firma başarılı olmadı.

1945 ten bu yana filmcilikle meşgul olan Orhon M. Arıburnu, hâlen, üçüncü eşi ile birlikte Leventte oturmaktadır. Şu sırada, Uç senede hazırladığı ve. İçinde hiç konuşma ve fon müziği bulunmayan senaryosunu çevirmek için finansman imkânları araştırmaktadır. Onyedi yıllık çabadan sonra elinde maddi bakımdan hiç birşey kalmıyan Orhon M. Arıburnu, mânevi yönden çok şeyler kazandığını söylemekte ve "Meteliğe kurşun atarım, fakat meteliğe kıymet vermem" demektedir. Kötü bir rejisör, kötü bir aktör olmamak için çok dikkatli davranan ve teklif edilen hiç bir işe yanaşmıyan Orhon M. Arıburnunun bu titizliği, isminin bu kadar tanınmasında birinci derecede rol oynamıştır.

Orhon M. Arıburnu, Türkiyenin mânevi kalkınmasında eğitim aracı olarak sinemanın büyük rol oynıyacağı kanaatindedir. Halkı sinema ile eğitmek metodunun yerleşmesini isteyen Arıburnu, Devlet Tiyatrosu gibi, bir Devlet Sinemasının kurulmasını temenni etmektedir, Arıburnuna göre, devletin sinemaya büyük önem vermesi, cahil kütlelerin eğitimi bakımından önemlidir ve şarttır.

TÜLİ'den Haberler

Başbakan İsmet İnönü, seyahate çıkarken, Fikret Tokattan, ısrarla A.P, bültenini soruyor. Turhan Feyzioğlu merakta:

"— Bu A.P. bülteni de nereden çıktı? Paşa niye istiyor?" diye soruyor..

İzah ediyorlar: A.P. bülteni Associated Press bültenidir!

●

Resih Minkâri, esi Selda Minkâriden ayrıldıktan sonra Ankara Palasa yerleşti. Şimdi orada oturuyor ve„ eski eşine iş aramakla meşgul.

•

Dr. İhsan Doğramacının kızı Şermin Doğramacı, 17 Mayıs Cuma günü nikahlandı. Evlendikten sonra dışarı gidecekleri için, hemşire olmasını istediği kızının bu tercihi babasını çok üzmüş. Halbuki, Dr. Doğramacı, seçkin kimselerin hemşirelik mesleğine rağbet etmesini istiyordu,

•

Diş tabibi Dr. Ferhan Erkeyin ruh çağırımı seansları Ankarada büyük ilgi görüyor. Her seansta 25 - 30 kişiden fasla bir kalabalık toplanıyor. Medyumluk yapan, oldukça basit bir hanımın, İpnotize edildikten sonra. Ortak Pazar hakkındaki muğlâk sorulara bile büyük bir vukufla verdiği cevaplar, seansa katılanlar arasında hayret uyandırdı.

•

Cumartesi gecesi Ankara Palasta, Ankara Kolejinin yemeği vardı. Çok kalabalık olan salonda, tertip heyetinin ihmali ve dağınıklığı gözden kaçmıyordu. Gelenlere masa temini için pek zahmet etmeyenler, piyango bileti satmak üzere çift çift dolaşıyorlardı. Piyango da, doğrusu birçok kimseyi hayal kırıklığına uğrattı. Boş çıkmaması için birçok kimseye bir tek Çamlıca sigarası çıkacağına, arada boşlar olup, biraz daha kaliteli ikramiyeler konulması isteniyordu. En büyük hediye, bir trikotaj makinesi, mimar Muhittin Güreli ve eşi Semra Gürcüye çıktı.

•

Mihat Çavuşoğlu, hafta içinde bir gece Süreyya pavyonuna, Ankara Palasın yeni fransız şantözü ve İsmet Özbekle bitlikte geldi. Gönül Çavuşoğlu İstanbulda imiş! Eski manken Aygen bir hayli yanmış. Biraz daha açılsa, herhalde kendisini yine beğenenler olacak. Ahmet Salih Korur da birkaç erkek arkadaşıyla birlikte gelmişti. Eski devrin bu pek eğlencesever siması, hürriyetine kavuştuğundan beri hiç bir yerde görülmüyordu. Ferda Kahraman, Erdoğan Ulus, Necini Şahin ve karısı aynı masadaydılar. Erdoğan Ulus nedense pek kara kara düşünüyor, dans filân etmiyordu. Kendi rivayetine güre dayanılmaz bir Donjuan olan bu eski ajansçıya, ne oldu, bilinmez ?

Muallâ Akarca
Şapka sevdalısı

●

Israile giden Senato heyetine başkanlık eden Muğla senatörü Muallâ Akarca, İbni seyahatten dönüşte, Moskovaya gidecek olan heyete katılacak. Akarca, adeta Meclisin misafirlik çocuğu oldu. Galbba, kadın temsilciler içinde en "presentable" olanı o olduğu için olacak!..

Mualla Akarcanın, bu seyahatlere bir bavul şapka ile gittiği söyleniyor.

Kulüpler

Faydalı bir teşekkül

Anadoluda dolaşanlar, birçok köylerde yeşil ve beyaz renklerle çizilmiş dört yapraklı bir tırfıl tabelâsına rastlarlar. Tabelâ köyün girişinde, insanı, umut ışığı gibi, karşılar. Tirfil yapraklarının her birinin içinde kafa, kalp, kol ve kuvvet kelimelerinin ilk harfi "K" vardır. "4 K" kulüpleri, Tarım Bakanlığı tarafından yönetilen, okul dışı eğitim ve öğretim sistemini uygulayan bir teşkilattır. Kulüplere, velilerinin müsaadesi ile, 10-18 yaşları arasındaki Çocuklar alınmaktadır. Dünyada 60 memlekette, köy çocukları ve köy gençliği için kurulmuş olan bu teşkilât, memleketimizde, 64 ilin 233 ilçesinde 349 "4 K" Kulübü kurmuştur. 1962 yılında 14 bin 184 başarılı üye kaydedilmiştir.

15 Mayıs günü "4 K" kulübüne kayıtlı birçok üye Ankarada, İzmir caddesindeki Alman Kütüphanesinden içeriye giriyordu. Üyeler o gün Kadının Sosyal Hayatını Tetkik Kurumunun Alman Kütüphanesinde tertiplediği konferansa katılacak ve kurumun üyeleri ile tanışacaklardı. Tarım mühendisi Saadet Bozoğlu, "4 K" kulüpleri hakkında Kadının Sosyal Hayatını Araştırma Kurumu üyelerine bir konuşma nazırlamıştı. Konuşmayı, "4 K" kulüplerinin çalışmalarını gösteren, muhtelif köylerde çekilmiş, çok ilginç projeksiyon gösterisi takip "etti. Bundan sonra da "4 K" kulüpleri üyeleri, demek mensupları için hazırladıkları başarılı sergi halikında izahat verirlerken, muhtelif soruları cevaplandırdılar. Sergide, çok yeni bir şekilde konserve edilmiş turşular, reçeller özellikle göze çarpıyordu. El işleri, örtüler, Antep civarında yapılan hasır ve ipli çantalar büyük rağbet gördü ve 60 liraya satılan bu yazlık çantalar derhal kapanın elinde kaldı.

Köylü kadınlar birarada
Işık bekliyorlaır

"4 K"nın amacı

"4 K" teşkilâtı, 10-18 yaşları arasındaki gençleri, ailelerinin izni ile teşkilâtlandırmakta ve bu çocuklara tarım, iş, sanat, ev kadınlığı hakkında pratik bilgiler vermektedir. Fakat bu pratik bilginin yanında, çocukların eğitimine özellikte dikkat edilmekte, çocuklar başkalarının haklarına saygıyı, sorumluluk duygusunu, işbirliği, demokrasi gibi çağımızın önemli konularını öğrenmektedirler. Köyün güzelleştirilmesi, herkesin daha çok seveceği bir hale getirilmesi de "4 K" teşkilâtının başlıca amaçlarından biridir.

Çalışkanlık, kuvvetli bir karakter ve bilgi ile birçok güçlüklerin yenileceği, ailede refahın tedricen yük" selebileceği bir gerçektir. "4 K" kulübüne üye olan bir köy genci, herşeyden evvel, bileğinin kudretine güvenecek, çalışacak ve devletten de aradığı yardımı görecektir. Amaç, devletle halkın elele ve birbirlerini tamamlarcasına çalışmalarıdır. Bu prensipler içinde yetişen çocuk, bu fikirleri aileye de götürmekte, düşünmeyi, muhakeme etmeyi, bir işe başlama ve bitirmeyi, karar verebilmeyi, meseleleri değerlendirmeyi, kayıt tutup rapor vermeyi ve çevresinde lider olmayı öğrenmektedir. Hayvanların ve bitkilerin ilmî şekilde yetiştirilmesi kadar önemli birşey, hayatı güzelleştiren bilgiye dayanan ev işleridir. Makine ve ilmi metodlar, tecrübe ve araştırma ile elde edilen yenilikler, insan enerjisinin siyan olmasını önler. Tarım istihsalini arttırmak ve toplum kalkınmasını Bağlıyabilmek için her üye, çalışma devresi içinde başlamak ve bitirmek üzere bir veya birkaç proje almakta, üzerinde çalışmaktadır. Projeler tavukçuluk, arıcılık, sebzecilik, meyvecilik gibi ferdî projeler veya yol, okul, köyün ağaçlandırılması, fenni gübrelik gibi toplum projeleridir. "4 K" kulüpleri, yetiştirilmiş mahalli liderler tarafından yönetilmektedir. Mahalli lider ve yardımcıları, "44 K" danışma ve işbirliği kurulu, ana-baba ve tarım teşkilâtı tarafından seçilmektedir.

Karanlıkta bir mum

"4 K" Kulüpleriyle görevli tarım mühendisi Saadet Bozoğlu, "4 K" kulüplerinde bugüne kadar yapılan işleri, tarım, inşaat ve muhtelif sahalarda yapılan çalışmaları teker teker rakamlarla bildirdi. Projeksiyon resimleri de bu bilgiyi tamamlayınca, "4 K" kulüpleri, Kadının Sosyal Hayatını Tetkik Kuruma üyelerine taşlı yolun ucundaki ışık hissini verdi.

Saadet Bozoğlunun, son olarak, üyelere takdim ettiği altı genç, özellikle ilgi çekti. Bunlar aslen çiftçi ailelerine mensup gençlerdi. Üçü kız, üçü erkekti ve ertesi sabah, çiftliklerde staj yapmak üzere,- Amerikaya hareket ediyorlardı. Beş amerikalı genç de Haziran ayı içinde Tür-

kiyeye gelecek ve çiftliklerde misafir edilecekti...

Kadının Sosyal Hayatını Tetkik Kurumu üyeleri, o akşam Alman-Kütüphanesinden çok mutlu bir şekilde ayrıldılar. Gerçi köylerimizin perişan halini üyeler pekâlâ biliyorlardı ve kendi kendilerini de kandırmak niyetinde değillerdi ama, yanan bir mum ışığında birşeyler görülüyordu. Karanlıkta bir mum ışığı idi bu... Çalışırlarsa, ışık büyüyecekti.

Moda

İlkbahar tayyörleri

İki tip tayyör bu yıl çok modadır. Birincisi, yepyeni bir tayyör tipidir ve ilk defa sahneye çıkmıştır. İkincisi çok eskidir, ama yıllarca unutulduktan sonra, birdenbire eski albümün yaprakları arasından fırlamış, bu bakımdan yepyeni olmuştur.

Birinci tip, marinyer tayyörlerdir. Bunların ceketleri bluz gibi, önden kesiksiz ve astarsızdır, fakat tok tayyör kumaşlarından yapılmıştır. Yakaları bıçakla yarılmış gibi derin kesilmiş;, içten bir jabo veya eşarp-yaka ile giydirilmiştir. Bu tip marinyer tayyörlerin ceketleri oldukça uzun, etekleri düz ve dardır. Bunlar iki renk olarak da yapılmakta, o zaman tamamiyle blûz-etek hissi vermektedir. Mesela etek siyah, ceket beyaz, ceketin jabosu siyahtır. Bu kıyafetleri küçük bir şapka ve eldivenle giymek zarureti vardır. Toksa, blûz-etek yapabilir. Kumaş da iyi seçilmelidir.

İkinci tayyör, bundan onbeş yıl önce, herkesin giyindiği klâsik tayyördür. Ceket önden, genel olarak, iki düğmelidir. Ceketin uçları yuvarlak biçilmiştir. Üstten ceplidir, ince, fakat klâsik bir erkek yakası vardır. Etek düz hatlı ve dardır. . Bu tip tayyör, seçilen kumaşa göre spor, yarı spor veya fantezi olur. Ufak kareli bir kumaşla spor bir kıyafet teşkil eder. Düz ve daha tüylüce bir kumaşla yarı spor, düz fantezi bir . kumaşla da tamamiyle fantezi olur, kokteyle de gider. Kareli bir ceket ve düz etekle, kıyafet çok spordur. Klasik tayyörleri çok fazla ciddi blûzlarla giymemek daha iyidir, ama çok fırfırlı blûzlarla da gitmez. Bunlar için ideal blûz, az teferruatlı kadınca bluzdur.

Bir ziyaret

Aile plânlaması ile ilgili olarak Uzakdoğuda ve Yakındoğuda uzun bir seyahate çıkmış bulunan amerikan Pathfinder Fund ana sağlık teşkilâtı temsilcileri Charles Zuroski ile eşi Bernadine Zuroski memleketimize de uğramış bulunuyorlar.

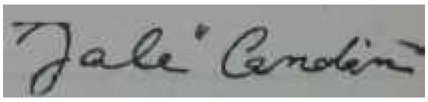
"Yol Arayıcı" anlamını taşıyan Pathfinder teşkilâtı, otuz yıldan beri "aile plânlaması" fikrini dünyaya aşılamak için çalışmaktadır. Önceleri iyi karşılanmıyan ve taassupla itilen bu fikir, dünyayı tehdit eden büyük nüfus artışı tehlikesi karşısında, bugün bir hayli tutunmuş durumdadır. İsrail, "aile plânlaması"nı büyük bir başarı ile yürüten memleketlerden biridir. Japonya, varlığını tehdit eden nüfus artışını "aile plânlaması" sistemini her şekliyle uygulayarak önlemiştir. Hindistan, halen nüfus artışını durduramamışsa da, bu alanda ileri adımlar atmış ve Bombayda, dünyanın belki de en büyük aile plânlama merkezini kurmuştur.

Aile plânlaması deyimi artık hiç kimseye yabancı değildir ve kimse bu deyimi ürkütücü bulmamaktadır. Ancak bu fikri benimseyen birçok toplumlar, henüz bunu uygulamasını öğrenememişlerdir. Ben öyle zannediyorum ki, "yol arayıcıların ödevi bugün artık ikinci safhaya ulaşmıştır. Yani, yol bulunmuştur. Bugün, onun yürünür hale getirilmesi söz konusudur. Bundan bir süre önce bir milletlerarası konferansta söz alan Hind delegesinin söylediği gibi, "aile plânlamasının lüzumlu olup olmadığını tartışmak bugün artık bir lükstür. Bugün, bunu nasıl uygulayacağımızı düşünelim, bunun için lüzumlu araçları daha ucuza elde etmeye bakalım."

Amerikan teşkilatının temsilcileri Zuroski'ler, memleketimizde Sağlık Bakanlığı yetkilileri ve Ankara Doğumevi uzman hekimleriyle çok ilgi çekici temaslar yapmışlar, doktorlar ve 'Üniversiteli Kadınlar Derneği gibi derneklerle özel seminerler tertiplemişler, "Aile plânlama"sını tecrübelerine dayanarak anlatmışlardır. Teşkilât, ilk safhada memleketimize büyük çapta ilâç ve araç yardımı, teknik yardım yapabilecektir. Ankara Doğumevi uzmanları tarafından, tabii bu konu ile ilgili kanun çıktıktan sonra, açılması düşünülen "Aile Plânlaması Derneği" ile özellikle ilgilenmişlerdir. Çünkü, temsilcilerin, uzun tecrübelere dayanan inançlarına göre, doğumdan evvel veya sonra önem vermektedir. Doktorun, hemşirenin veya sosyal hemşirenin .müstakbel anneye en yakın olduğu devre bu devredir. Bu bakımdan doğum kliniklerinde kurulan ve bu kliniklerin birer parçası halinde çalışan aile plânlaması bölümleri gayeye en çok hizmet edecek, bunlara bağlı dernekler de olursa, bu demekler "aile plânlaması" nın fikir cephesini hazırlıyacaklardır. Temsilcilerin en çok üzerinde durdukları bir nokta da işte bu fikir cephesidir.

Gerçekten de bu, çok önemlidir. Meselâ memleketimizde, dâva "doğum kontrolü" deyimiyle ortaya atılmış ve bu yönden istismarcı kimselerin ağzına sakız olma istidadını göstermiştir. Aile plânlamasının ana fikri aileyi, İstediği zaman, isteyerek, bilerek çocuk yapmaya alıştırmak, çocuğu severek, değerlendirerek, yetiştirme yoluna götürmektir. Çok çocuklu bir ailenin bu işi iyi bir şekilde başaramıyacağı gerçeği ise açıktır. Bunu bilen birçok anneler, fazla çocuk yapmamak lobi, çok ilkel usullere başvurmakta ve çoğu zaman, bile bile. hayatlarını tehlikelere atmaktadırlar. Doktorlar ise, kanunen yasak olduğu için. bu annelere sıhhi ve mutlu bir korunma yolu gösterememektedirler. İşte meselemin önemli yanı budur. Ekonomik faktör, memleketimizin kalkınması yönünden çok önemli olmakla beraber, olayın neticesi sayılır. Mutlu bit toplum az çocuklu, fakat yeten kadar yiyebilen ve yeteri kadar eğitilebilen ailelerden teşekkül eder. Böyle bir toplum ise ekonomik ve sosyal bakımdan elbet kalkınır.

Aile plânlamasını Büyük Meclis beş yıllık Plânla onaylamış bulunuyor ama, henüz bununla ilgili kanun çıkmamıştır. Kanun Büyük Meclise gelmeden, yukarıdaki anlamda iyice anlaşılmalı ve kontrol kelimesinin olumsuz etkisinden kurtarılmalıdır. Hem, bence o gün, plânı içtenlikle benimseyenler, tam kadro Büyük Mecliste bulunmalıdırlar. Malûm ya, bir kere ağzımız yandı.

19 Mayıs

Vildan Âşir SAVAŞIR

19 Mayısın kutlanması törenini bu yıl Ankaralılar, dinmek bilmeyen bir yağmur altında seyrettiler. Cimnastik Şenlikleri adı altında tertiplenmeğe başladığı tarihten beri hava şartlarının bu sevimli bayrama böylesine kıydığını, ona böylesine kastettiğini hatırlamıyoruz. Ne nazırlıklarına fırsat verdi, ne de katlanmasında kimseye söz açtırdı. Buna rağmen türende vazife alan öğrenci, öğretmen, ve idare işlerinde görevli kim varsa, hepsi bu kötü şartlar içinde kendine düşeni, tasarlandığı şekilde yerine getirmek için ne mümkünse yaptı ve başardı.

19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramının bizi ilk 19 Mayıs günlerinin kahramanlığına götüren, yüreklerimizde Mustafa Kemal sevgisini tazeleyen, bu toprağa bağlılık ateşini canlandıran bir yönü vardır. Bu bayrama milletçe, eğitim alanındaki değerini veren de odur. Bu değere inanan ve ondan bir şeyler umanlar için, itiraf etmek lâzımdır ki, 1963 yılı 19 Mayıs bayramı hayli sönük geçmiştir. Biz 19 Mayısın, hazırlıkları ve birbirine eklenen hadiseleriyle bütün bir milleti haftalar boyunca sıcak heyecanlar içinde yaşattığının misallerini hatırlarız. Binlerce ve binlerce gencin bir sınırdan aldıkları toprağı dere tepe koşarak, elden ele Ankaraya taşıyışları, onu geceleri Atatürk heykelleri veya büstünün ayak ucuna koyup gün ışıyana kadar başucunda hûşû içinde nöbet tutuşları, köylülerin "mübarek sınır toprağı" yolunda kestikleri kurbanlar unutulur mu? Milli Birliğe her zamandan ziyade muhtaç olduğumuz bugünlerde bu imkâna neden iltifat edilmediğini anlamak müşküldür.

19 Mayıs, gençliğe hizmet yolunda emeği geçenleri anmak, onların gönüllerini almak için bir vesile sayılırdı. Kocamış öğretmenlerin, sporcuların evlerine heyetler gider, onları törenlerin baş misafirleri olarak davet ederdi Bu yıl, onlardan, bir vefa selâmından başka hiçbir değer ifade etmeyen kuru bir davetiyenin esirgendiğini üzüntü ile öğrendik. Bu hareket, nice gönülleri incitmiştir. Değer miydi?

19 Mayıs bayramı, gösteri olarak, Cimnastik Şenliklerinden beri bir "kitle hareketi" seklinde tertiplenirdi. Bu, sebepsiz değildir. Binlerce genci bir kumanda alfanda toplayıp, onları kalp ve birbirine kenetlenmiş bir vücut gibi çalıştırmanın söylediği ve anlattığı çok şey vardır. Bu törenlerde bunun değeri üstün tutulur, cimnastikte ve sporda meharete, ustalığa taallûk eden çeşitli hareketler, danslar, bu töreni süsleyen elemanlar olarak kullandırdı. Bu sebeple, 860 kızın ve 600 delikanlının, cimnastik öğretimi tekniği ve değeri bakımından çok söz kaldırır hareketler için, sahaya yayılmaları pek az kimseyi doyurmuştur. Taptıkları m güzel yapmış olmaları işin aslım değiştirmeye yetmedi. Beden Eğitimi bölümünün iyi yetişmiş gençlerinin hareketleri olmasaydı, sahadan, disiplinli ve iyi öğretilmiş şeyler seyretmiş olmamıza rağmen, cimnastik görmeden ayrılacaktık. Modern cimnastiğin yumuşaklığı ve hareketleri birbirine bağlamada tercih ettiği tutum, kuralları içinde tam bir program örneği vermeğe mâni değildir. Sahanın 800 ilâ 1000 kişiyi rahatça aldığını biliriz. Tatbik edilen programlar, böyle bir sayı ile daha nekadar canlı ve güzel olurdu!- Serpiştirilmiş 800 cimnastikçi, basit program için çelimsiz bir varlık teşkil etti.

19 Mayıs bayramı tarzında yapılan bir gösterinin bir orkestra şefi gibi, herşeyi koordine eden tek ve mutlak bir âmiri ve bir rejisör, dekoratör gibi çalışan bir artisti bulunur. Bu sene, bu iki şeften birincisi için İkincisi kadar başarılı olmuştur diyemiyeceğiz. Kıyafetler, dizilişler, tablolar, programların sıralanışları güzeldi. Fakat koordinasyonu, zaman taksimini, saha disiplinini temin edecek otoriteyi çok aradık. Yağmur altında sürüp giden miting nutukları, fotoğrafçıların halkın sabrını taşıran, çok ahvalde, ana ve babaları rahatsız eden davranışları, bazı ekiplerin bayram kendilerine tahsis edilmişcesine uzun programlarla, tekrarlarla ortaya çıkmaları, bu otoritenin zaafından doğmuştur.

Bu yıl 19 Mayıs bayramının iki güzel sürprizi oldu: Biri mesleğe vefa, diğeri kadirbilirlik örneğidir. Hüsamet tin Güreliyi tanıdığımız zaman, bir cimnastik kursunda heyecanlı bir talebe idi. Rütbesinin de yüzbaşılığa ulaşmış olduğunu tahmin etmiyoruz. Yabancı üniversitelerde ihtisas yaptı, Harp Okulunda yıllarca hocalık etti, Umum Müdür oldu, general oldu, sonunda da emekli oldu. Onun, bembeyaz saçları ile kendi yetiştirdiği ortaokul çocuklarının elinden tutup "bir, ki, üç, dört" sahada cimnastik yaptırdığını görmek, göz yaşartacak mutlu bir hâdiseydi. Derneğin yirmibeş yıl veya daha fazla hizmet etmiş öğretmenleri hatırlayıp birer hediye ile gönüllerini alması ise, mesleklerine yaraşan bir asaletti.

Pan Am ile uçtuğunuz zaman dünyanın en tecrübeli Jet ellerindesiniz!

Pan American Jet Clipper'in kumanda aletlerini idare eden ellerin bir hususiyeti vardır — bu hususiyet tecrübedir.

Şunu bir an için düşününüz: Pan American jet pilotları bütün diğer havayolu şirketlerinin toplamından daha fazla — bir milyon civarında — yolcuyu denizaşırı uçurmuşlardır. Her Pan American jet seferinde bu uçuş tecrübesinin üstünlüğünü bizzat müşahade edebilirsiniz.

Pan American — diğer havayolu şirketlerine nispeten — daha fazla jet servisi yapmaktadır. Dünyanın en tecrübeli havayollarını tercih etmeniz için bu da ayrı bir sebeptir.

6 kıtadaki 80 memlekete yapılan jet servisleri hakkında tamamlayıcı bilgi almak ve rezervasyon için lütfen Seyahat Acentenize veya Pan American Bürolarına müracaat ediniz:

İSTANBULDA : Hilton Oteli methali, Tel : 47 45 00 - 48 10 68
ANKARADA : Atatürk Bulvarı 53, Tel. 12 83 04 - 12 81 48 - 12 83 68
İZMİRDE : İzmir Palas Oteli, Tel.: 32 1 00

Trade Mark. Reg. U. S. Pat. Off.

PAN AM

DÜNYANIN EN TECRÜBELİ HAVAYOLLARI